

OUD HOORN

KWARTAALBLAD VAN DE VERENIGING OUD HOORN

13e jaargang nr. 1 maart 1991

Kwartaalblad van de Vereniging 'Oud Hoorn'.

Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van f 5,— per stuk voor leden en f 7,50 voor niet-leden bij het verspreidingsadres.

Bestuur: J. M. Baltus, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
A. G. F. van Weel, secretaris
mw. E. Millenaar, 2e secretaris
W. L. van der Waal, penningmeester

leden: Y. J. Hangelbroek
L. P. M. Hoogeveen (archivaris)
A. Boezaard
mw. L. Rensema-Brevet

Secretariaat: Postbus 346, 1620 AH HOORN

Contributie 'Oud Hoorn': minimaal f 25,— per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.

Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal f 700,—, indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal f 500,—, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 21 44 888 t.n.v. Penningmeester Ver. 'Oud Hoorn'
Postbus 346
1620 AH HOORN

Redactiecommissie:	Redactie-adres:
J. L. N. Dijkstra	J. L. N. Dijkstra
L. P. M. Hoogeveen	Rotiusstraat 46
R. de Knegt	1624 GC Hoorn,
H. W. Saaltink	tel. 1 71 17
Femke Uiterwijk	

Opgave nieuwe leden:
F. Uiterwijk
Grote Oost 98
1621 BZ HOORN
tel. 02290 - 1 02 20

Ereleden:

Mr. Dr. B. Canneman, oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Kupperts, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorz. Stichting Stadsherstel Hoorn
Drs. H. M. van den Berg, kunsthistorica

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1
tel. 3 12 34.
Postadres: Archiefdienst Westfriesse Gemeenten
Postbus 603
1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur. Avondopenstelling elke eerste en vierde woensdag van de maand van 19.00-22.00 uur, behalve in juli en augustus.

Tussen 12.30 en 13.30 en ná 16.45 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.

Door het archief verricht onderzoek f 16,50 per half uur; fotokopieën f 0,85.

Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van boeken uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is gratis.

Westfries Museum:

Rode Steen I, Hoorn (tel. 1 55 97).

Geopend: het gehele jaar,
maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur.
zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.

Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn

Drukker van dit blad:

Drukkerij West-Friesland/Edecea BV,
Protonweg 32, Postbus 7, 1620 AA Hoorn

Volgend nummer en inleverdatum kopij

Het volgende nummer (13e jaargang nr. 2) zal verschijnen omstreeks 15 juni 1991. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 15 mei 1991 in te leveren bij het redactie-adres:

J. L. N. Dijkstra, Rotiusstraat 46, 1624 GC Hoorn, tel. 02290 - 1 71 17.

Verantwoording illustraties van dit verschijningsnummer:

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, Bas Baltus, Giel v. d. Zel, Archief Westfries Museum.

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van 'Oud Hoorn'.

Bij de omslagfoto:

Opname van een marktscène. Als briefkaart uitgegeven omstreeks 1900 door H. Stumpel. Zie artikel „En zij verlevendigen de Hoornse straten”.

Bestuursmededelingen

Voorjaarsledenvergadering

De voorjaarsledenvergadering zal dit jaar gehouden worden op dinsdagavond 21 mei a.s. in de Oosterkerk; aanvang 20.00 uur. U ontvangt nog een uitgebreide convocatie voor deze bijeenkomst.

Ontwikkelingen aan de Westfriese Omringdijk

Het bestuur der vereniging heeft in een schrijven d.d. 27 december 1990 aan de gemeente Hoorn zijn bezwaren kenbaar gemaakt ten aanzien van het ontwerpbestemmingsplan „Recreatiegebied De Hulk-buitendijks”.

Ontwerp logo Oud Hoorn

Het bestuur wijst de leden erop dat de sluitingstermijn voor het inzenden van een ontwerp van een Oud Hoorn-logo (zie vorig kwartaalblad, p. 121) is vastgesteld op zondag 30 juni a.s.

Verslonsd stadsbeeld

Winkeliers aan het Gouw hopen door het plaatsen van vuilnisbakken voor hun deur een bijdrage te leveren aan de strijd tegen de verloederding van het stadsbeeld. Een activiteit die hulde verdient. Maar er zal een meer coherent beleid gevoerd moeten worden. Er kan ook gedacht worden aan alle overbodige en ontsierende verkeersborden, reclame-uitingen, lelijk straatmeubilair in de aan monumenten zo rijke Hoornse binnenstad (zie foto).

V.O.C.-pakhuis

De laatste maanden is er nijver vergaderd over de toekomst van het linker V.O.C.-pakhuis. Zoals u weet, heeft de vereniging het aanbod van de gemeente Hoorn om het pand te huren voor een symbolisch bedrag in principe aanvaard. Inmiddels hebben vertegenwoordigers van de gemeente Hoorn, Stichting *De Achterstraat*, Stichting *Hiaat* en vereni-

ging *Oud Hoorn* zich gebogen over een plan om tot een zo goed mogelijk gebruik van het pakhuis te komen. De diverse gebruikers hebben hun wensen te kennen gegeven, de architect heeft getekend en de onderhandelingen zijn in volle gang. Als alles lukt, zal het in ons jubileumjaar 1992 bruisen van velerlei activiteiten op cultureel gebied in het eeuwenoude gebouw.

Nu *Oud Hoorn* zo nauw verbonden is met twee andere culturele instellingen, wil het bestuur graag *Achterstraat* en *Hiaat* in dit kwartaalblad iets laten vertellen over hun ideeën en werkzaamheden.

Stichting *De Achterstraat*, ontstaan vanuit het *Dropkollektief* (Droppanden aan het Kerkplein) nu zo'n tien jaar geleden, heeft haar domicilie in de voormalige Mariakapel aan de Korte Achterstraat in Hoorn. Zij beheert niet alleen dit pand met haar imposante zaal, kelderruimte en gewelven, maar ook het binnenterrein achter de voormalige Ireneschool en het oorspronkelijke Weeshuiscomplex.

Begin 1990 hebben de *Achterstraat*medewerkers onbezoldigd, maar met veel energie het V.O.C.-pand aan Onder de Boompjes na langdurige leegstand semi-gebruiksklaar gemaakt. *Stichting De Achterstraat* wil in de haar ter beschikking staande ruimtes kunstenaars de gelegenheid geven zich met conceptionele, vernieuwende, soms grensverleggende, veelal buitenissige kunst te presenteren. De kunstenaars laten zich in veel gevallen inspireren door de beschikbare ruimtes en de aangetroffen omstandigheden. Vervolgens vervaardigen ze een op de gekozen lokatie toegespitste kunstinstallatie of performance. Deze ontstaat meestal ter plaatse in werkprocesachtige sfeer.

De verschillende lokaties van *Stichting De Achterstraat* functioneren als kraamkamer en broedplaats voor de veelbelovende kunstenaar op weg naar het gevestigde kunstcircuit en het moeilijk bereikbare museum.

Bestuur *Stichting De Achterstraat*

Wat gaat de Stichting HIAAT doen in het VOC-pand?

Het eenvoudigste antwoord op die vraag zou zijn: „Heel veel”, maar dan weet u nog niets.

HIAAT staat voor: Hoorns Initiatief Accommodatie Amateur Theater.

Het is een Stichting die zich tot doel gesteld heeft een klein theater tot stand te brengen en te exploiteren waarin hoofdzakelijk amateurtheater plaats zal vinden.

Het initiatief is genomen door een aantal theatergroepen uit Hoorn en omgeving die in de afgelopen jaren hun kwaliteit bewezen hebben. Het betreft de groepen: Het Gezelschap, Cirkel, Kapstok, Vestijn en Schuif. Deze groepen zullen de vaste bespelers van het theater worden. Daarnaast zullen ook andere groepen, die kwalitatief goed theater maken, uitgenodigd worden hun voorstellingen in het VOC-pand te brengen.

Naast theaterproducties wil HIAAT alle mogelijke activiteiten ontplooiën die in relatie staan tot theater. Zo zullen improvisatieavonden georganiseerd worden en zal een nieuw fenomeen als theatersport bedreven worden. Eens per maand zal een Open Bak gehouden worden waar iedereen,

die anders tussen de schuifdeuren blijft hangen, zich eens breder kan manifesteren. Er zal ook aandacht besteed worden aan andere vormen van theater als dans en mime.

Met het Filmhuis wordt thans overlegd om de mogelijkheden voor het filmhuis in het VOC-pand te bezien.

Het NHCA (Noord Hollands Centrum voor Amateurtoneel) zal haar cursussen en workshops in het VOC-pand gaan geven. Over het geven van cursussen en Workshops door de Blauwe Schuit wordt thans nader overleg gevoerd.

Bovendien zullen literaire avonden georganiseerd worden waar regionale literatoren hun eigen werk ten gehore kunnen brengen. Kortom, HIAAT wenst een centrum voor podiumkunsten in het VOC-pand te realiseren, naast de centra voor beeldende kunst waarover Hoorn reeds beschikt.

Binnenkort zal het programmaboek voor het seizoen 91-92 gereed zijn. Daarover zullen wij u dan nader berichten.

HIAAT is erg gelukkig met de samenwerking met de Vereniging Oud Hoorn en de Achterstraat. Vanuit de foyer van het VOC-pand kunnen ondermeer de stadswandelingen een mooi startpunt krijgen en in de zomermaanden, waarin de theateractiviteiten stilliggen, zal het VOC-pand plaats bieden aan moderne kunst die elders niet te zien is. Zo zal een historisch prachtig pand een bestemming krijgen waardoor het culturele aanbod in Hoorn vergroot wordt.

HIAAT hoopt velen van u te mogen gaan rekenen tot de vaste bezoekers van het VOC-pand.

Het bestuur van de Stichting HIAAT

Nieuw boek over Hoorn

Uitgeverij Koeman Franke Out te Hoorn is van zins deze zomer de bundel „Den Uitgelezen Hoorn” te doen verschijnen.

Deze verzameling gedichten over Hoorn geeft een uniek beeld van de geschiedenis van de stad.

Uiteraard worden belangrijke gebeurtenissen bezongen als de uitvinding van het grote haringnet en de slag om de Zuyderzee in het Hoornse Hop, maar ook de arme jongens van het Hoornse legioen die in Amsterdam wat schuine liedjes zongen en daarvoor straf kregen. Het historische aspect van deze bundel wordt benadrukt doordat er per periode een korte inleiding gegeven wordt, waarin de geschiedenis van Hoorn in een ruimer verband wordt gebracht.

„Den Uitgelezen Hoorn” geeft ook een onvermoede dwarsdoorsnede van de Nederlandse literatuur. Veel „klassiekers” als Vondel, Huygens en Tollens hebben over Hoorn geschreven. Daarbij laten ze niet alleen iets zien van de stad, maar ook iets van zichzelf en de tijd waarin ze leefden. Ook bij elke auteur is een beschrijving van diens leven en werk. Het gedeelte over de twintigste eeuw is interessant door zijn afwisseling. Men vindt een sombere dichter als Slauer-

hoff, de liedjes-zanger Speenhoff, een experimentele poëet als Robert Anker en streekromanschrijfster Margreet van Hoorn rond één thema in één bundel.

Rien Bonte (1952), de samensteller van de bundel, werd geboren in Den Helder en is getogen in West-Friesland. Hij is werkzaam als leraar Nederlands. In 1988 bracht hij zijn eerste bundel gedichten uit: „Kleine Liedjes om te Lezen”, in 1990 gevolgd door „Kleine Liedjes om te Lachen”. Zijn gedichten zijn opgenomen in „Kunstkop Literair”, „Kunststroken”, „Iambe”, „Parmentier”, Margreet Dolman’s „Mens en Gevoelens” en „De Tweede Ronde”.

„Den Uitgelezen Hoorn”, 64 pagina’s, wordt fraai vormgegeven en mooi gedrukt op A5 formaat in een stevig omslag.

De winkelwaarde is fl. 22,50, bij voorintekening kan de bundel voor fl. 19,50 verkregen worden.

„Den Uitgelezen Hoorn” zal uitsluitend verschijnen bij voldoende voorintekening: Uitgeverij Koeman · Franke · Out, Postbus 2299, 1620 EG Hoorn.

Verslag van de najaarsledenvergadering

op zaterdag 24 november 1990 om 10.00 uur in de Oosterkerk,
Grote Oost 60 te Hoorn

A.G.F. van Weel, secretaris

Aanwezig: de bestuursleden Baltus (vz), Boezaard,
De Graaf, Hoogeveen, Millenaar, Rensema,
Van der Waal, Van Weel en
102 leden/belangstellenden.

1. Opening

Om 10.10 uur heet voorzitter Baltus alle aanwezigen van harte welkom, speciaal mevr. H. van den Berg en de heer W. Raue; beiden belichamen twee belangrijke agendapunten van deze vergadering.

Bericht van verhindering is ontvangen van bestuurslid Hangelbroek, van de dames Bax, Oost Indie-Carstens en Schrickx en van de heren Altorffer, Bolle, Breebaart en Krijgsman (ereleden), Mantel, Piek, Van de Pijl en (P.) Schrickx.

Van de speciaal genodigden is bericht van verhindering binnengekomen van: mevr. Dingemans en de heer Appel, beiden verbonden aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, van de heer G. van Herwaarden van de Raad voor het Cultuurbeheer, van de heer T. Mulder, oud-conservator van het Westfries Museum, van jhr. ir. L. van Nispen tot Sevenaer, directeur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, van de heer C. Peeters van de Rijkscommissie Monumentenzorg, van de heer Tieltooy van het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland en van de heer A. Welgraven, directeur van de Stichting Nationaal Restauratiefonds.

2. Verslag van de voorjaarsvergadering van 8 mei 1990

Dit verslag wordt onder dankzegging aan de secretaris, zonder wijzigingen vastgesteld.

3. Mededelingen van het bestuur

Zeer tot haar leedwezen heeft de vereniging in de afgelopen maanden het overlijden van twee waardevolle leden moeten betreuren. Na langdurige ziekte is ons gewaardeerd erelid Kees Koppers op 17 september 1990 overleden. Nog in de voorjaarsvergadering van 1989 werd hij als oud-administrateur én werker op vele Oud Hoorn-terreinen uitgebreid gehuldigd en onderscheiden met het erelidmaatschap. In hem verliest Oud Hoorn één van haar meest verdienstelijke werkers.

Ook het overlijden van de heer Reinardus Renckens stemt ons droevig. Jarenlang heeft hij op de meest nauwgezette wijze voor de verspreiding van ons kwartaalblad en overige post zorg gedragen.

De voorzitter vraagt de vergadering een moment stilte in acht te nemen om beide overledenen te gedenken.

Vervolgens memoreert de voorzitter het gevoel van gelukzaligheid dat hem vijftien jaar geleden overviel toen hij in de binnenstad van Hoorn kwam wonen. Zijn geldzorgen over de aankoop van het woonhuis werden na één wandeling door de stad ruimschoots overvleugeld door gevoelens van dankbaarheid om in zo'n prachtige, historische stad te mogen wonen waar vier eeuwen bouwkunst vrij ter bezichtiging stond. Dat euforiegevoel heeft hij altijd willen bewaren. Toch vond er keer op keer aanslag op dat gevoel van welbehagen plaats: Hoorn groeide snel uit en zag de druk op de

binnenstad onverantwoord knellend worden. Steeds meer auto's moesten geperst worden binnen de stadsgrachten-gordel, steeds meer drink-, eet- en amusementsgelegenheden drongen zich lawaaierig op, groeiende overlast van zich misselijk gedragend café-bezoek. Gevelwandverpaupering, verloedering, vandalisme en mayonaissecultuur strijden met succes om een plaats op historisch markante binnenstad-slokaties. Over de vele zomerwoensdagactiviteiten is in de pers al genoegzaam gebakkeleid. In het kwartaalblad is het bestuursstandpunt reeds uitgebreid aan de orde geweest: Oud Hoorn streeft ernaar om Hoorn tot een stijlvolle stad te laten evolueren! In dat licht bezien zijn er het afgelopen jaar ook veel goede zaken gestart en verricht: het initiatief van de middenstand van het Gouw om de straatreiniging zelf te regelen door het plaatsen van vuilnisbakken (wie volgt?), de restauratie van de Boterhal, de Mariakapel, het pand Muntstraat 26 en van het hek en de r.k. begraafplaats aan de Drieboomlaan.

Oud Hoorn staat evenwel niet te springen om ontwikkelingen die het unieke karakter van de stad zouden aantasten: te denken valt aan de plannen aan en op de Westfries Ooringdijk met tegen het beschermde stadsgezicht aanleunende gezwellen van hoteltoeters en recreatie-eilanden met troosteloze parkeerwoestijnen à la de kaalslag van Vale Hen/Scharloo. Te denken valt ook aan de bedreigende initiatieven in het prachtige Julianapark.

Historisch Hoorn wordt belaagd, de onweerlegbare waarde van de monumentale binnenstad is bij lange na nog niet hét belangrijkste uitgangspunt bij de plannenmakers. Het ware te wensen dat elke vergadering over mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen in en nabij de binnenstad - of die nu van het college, de raad, commissies of werkgroepen uitgaat - begon met het filmpje over Hoorn uit de Teleaccursus „Steden des Tijds”. Men zou het dan wel laten om...

Al wordt het historische Hoorn van vele kanten belaagd, de bijna vijfenzeventig-jarige vereniging zal de belagers waar mogelijk blijven bestrijden. Op weg naar 1500 leden is de vereniging actiever dan ooit. De doelstellingen van de vereniging spreken zeer velen spontaan aan en dat enthousiasme is voor het bestuur een stevige stimulans door te gaan met zijn vele activiteiten.

Voor een nieuwe activiteit vraagt de voorzitter nadrukkelijk de aandacht: het beheer van het VOC-pakhuis gelegen aan Onder de Boompjes 21 als centrum voor culturele doeleinden, met name voor activiteiten die in verband staan met het verenigingswerk. Het bestuur heeft het voornemen om in te gaan op het aanbod van de eigenaar, de gemeente, om het pand voor een symbolisch bedrag - f 1,- per jaar - te huren om vervolgens samen - niet eerder dan na het vervullen van een aantal voorwaarden - met de Stichtingen Hiaat en De Achterstraat het pand te gaan beheren. Hierna leest de voorzitter de brief voor waarin de voorwaarden aan de gemeente zijn vermeld.

De vergadering krijgt vervolgens de gelegenheid om vragen te stellen over het voornemen.

Op de vraag van de heer Lamers naar mogelijke aantasting van de balken in het pand door de bonte knaagkever, antwoordt bestuurslid Boezaard dat daarvoor op dit moment geen bewijzen gevonden zijn.

Penningmeester Van der Waal antwoordt op een vraag van

de heer Hellingman dat de gemeente eigenaar blijft en derhalve opdraait voor de kosten van groot onderhoud. Hij voegt daaraan toe dat het pand wat hem betreft in principe de vereniging niets mag kosten.

„Staat de vereniging tussen de gemeente en beide stichtingen?“, vraagt de heer Saaltink. De heer Baltus antwoordt hem dat de vereniging de kar trekt, huurster wordt en daarmee voor de eigenaar de aanspreekbare persoon. Trouwens, voor zaken die wat het beheer van het pand betreft verder gaan dan het voorliggende voorstel, kan altijd een extra ledenvergadering worden uitgeschreven.

De heer Wigard vindt het voorstel nogal slecht onderbouwd en vraagt naar de regeling van de aansprakelijkheid. Secretaris Van Weel antwoordt dat het huurcontract pas zal worden getekend nadat de gemeente aan de geciteerde voorwaarden heeft voldaan; in dat verband is de datum van 1 mei 1991 genoemd.

„Het is zeker niet de bedoeling dat Oud Hoorn straks de financiële gaten zal vullen“, zegt de penningmeester tenslotte op de vraag van de heer Gouwetor. „Er zal voor een kosten-dekkende exploitatie moeten worden gezorgd.“

Hierna laat de vergadering door middel van hand opsteken weten accoord te gaan met de door het bestuur ingeslagen weg.

De voorzitter deelt de vergadering daarna mee dat het bestuur het college B. en W. van Hoorn heeft bericht gebruik te willen maken van de mogelijkheid om de grond te kopen die behoort bij de panden Buurtje 1 en 2 en Gravenstraat 15 en 17. De koopsom bedraagt f 40.943,52 en dit bedrag is gelijk aan de door de vereniging afgekochte erfpachtcanons. Dit betekent dat alleen de notariskosten, eventueel verhoogd met de verschuldigde overdrachtsbelasting of omzetbelasting, voor rekening van Oud Hoorn zijn. Het bestuur acht het een goede zaak om niet alleen panden in eigendom te hebben maar ook de grond die bij die panden hoort.

Aan het eind van de mededelingen bedankt de heer Baltus een ieder die zich het afgelopen jaar bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor de vereniging. Zonder iemand te willen vergeten bedankt hij de bezorgers van het kwartaalblad, de vele gidsen, de medewerkers aan de bouwkunscursus en aan de op stapel staande Oud Hoorn-publicaties, de werkgroepdeelnemers en de onvermoeibare kwartaalbladredacteuren. De vergadering brengt middels een luid applaus de waardering voor dit vele werk tot uiting.

4. Bestuursvoorstel tot de oprichting van de Stichting Monumenten Oud Hoorn

De aanleiding om met dit voorstel te komen is een brief die het bestuur ontving van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. In die brief werd de vereniging duidelijk gemaakt dat zij, gelet op de in haar statuten ruim geformuleerde doelstellingen, niet in aanmerking kwam voor het hoogst mogelijke subsidiepercentage bij restauratie van monumenten. Het hoogste subsidiepercentage ontvangen slechts privaatrechtelijke rechtspersonen „die uitsluitend de instandhouding van monumenten ten doel hebben“. De directeur van de rijksdienst gaf het bestuur in overweging om een afzonderlijke rechtspersoon in het leven te roepen, in statutaire zin gescheiden van de historische vereniging, met een enkelvoudige doelstelling ten behoeve van de instandhouding van monumenten, beschermd op grond van de Monumentenwet.

Het bestuur heeft dit advies ter harte genomen en notaris

L.J. Jellema gevraagd om een ontwerp te maken voor de statuten van de Stichting Monumenten Oud Hoorn. Over die statuten kan de vergadering zich nu uitspreken opdat zij in de eerstvolgende ledenvergadering, eventueel aangevuld en gewijzigd, formeel kunnen worden vastgesteld.

Alvorens het woord aan de zaal te geven maakt de voorzitter nogmaals duidelijk dat het geenszins de bedoeling is om zo maar weer een stichting toe te voegen aan het rijke arsenaal van Hoornse stichtingen. Oprichting van deze stichting geschiedt absoluut niet uit concurrentie-overwegingen of iets dergelijks maar heeft uitsluitend tot doel zoveel mogelijk subsidie te verwerven in geval van restauratie(s).

Nadat de vergadering in de gelegenheid is gesteld kennis te nemen van de tekst van de ontwerpstatuten, vraagt de heer C. Schrickx zich hardop af of er met de oprichting geen dubbele ontstaat van de Stichting Stadsherstel Hoorn. De voorzitter antwoordt dat de doelstellingen van de Stichting Stadsherstel Hoorn inderdaad dicht in de buurt komen van die van onze stichting in oprichting. Uitgangspunt van Oud Hoorn is echter dat onze monumenten met zoveel mogelijk overheidsmiddelen dienen te worden gerestaureerd; vandaar. Even is in het bestuur de mogelijkheid overwogen om voor de duur van een restauratie de eigendom van het monument over te dragen aan de Stichting Stadsherstel Hoorn. Die mogelijkheid is echter verworpen omdat wij ons niet willen vastleggen in constructies die indruisen tegen - tenminste - de geest van de wet.

De heer Saaltink vraagt vervolgens naar de rol en de positie van de vereniging Oud Hoorn ten opzichte van de nieuwe stichting. De heer Van Weel wijst hem op de tekst van lid 4 en 5 van artikel 4 van de ontwerpstatuten. Het bestuur van de stichting behoeft de goedkeuring van de algemene ledenvergadering van de vereniging Oud Hoorn in geval het overeenkomsten wil sluiten waaraan grote financiële risico's kunnen zijn verbonden.

De heer Raue merkt nog op dat in die gevallen vrijstelling wordt verleend van het betalen van overdrachtsbelasting.

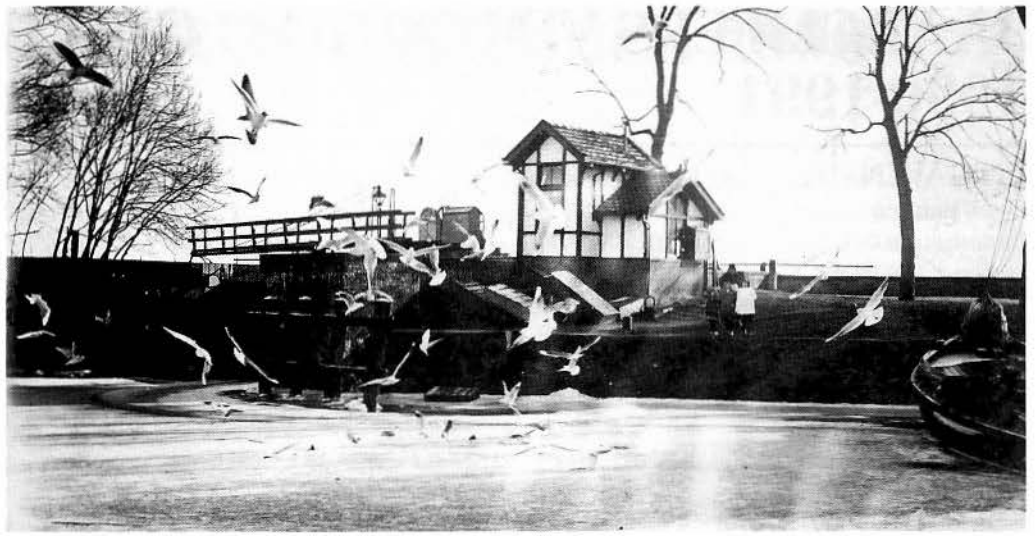
Door middel van hand opsteken toont de vergadering haar instemming met het bestuursvoornemen tot de oprichting van de Stichting Monumenten Oud Hoorn én met de (ontwerp)statuten van die stichting.

Voorzitter Baltus maakt duidelijk dat pas in de volgende ledenvergadering de formele beslissing zal kunnen worden genomen. Er zal in die vergadering evenwel geen ruimte meer zijn voor wijzigingsvoorstellen.

5. Uitreiking van de jaarlijkse onderscheiding

Dit jaar is de onderscheiding toegekend aan de vereniging Hendrick de Keyser. Zij heeft de uitverkiezing te danken aan haar vele bemoeienissen met het Hoornse monumentale bezit; de vereniging bezit bijna 20 monumentale panden in de binnenstad waaronder het kapitale Doelengebouw aan de Achterstraat, het Claes Stapelshoffe en de Bossuizen aan de Slapershaven. Oud Hoorn weet hoe zorgzaam Hendrick de Keyser met zijn bezit omgaat en heeft daar grote waardering voor.

Het is vooral de succesvolle restauratie van de wereldvermaarde friezen - de slag op de Zuiderzee tegen de Spanjaarden in 1573 is daarin uitgebeeld - die voor het bestuur aanleiding is geweest om dit jaar de onderscheiding aan de vereniging Hendrick de Keyser toe te kennen. Het bestuur van deze vereniging heeft Oud Hoorn verzocht de onderscheiding niet in de vorm van het traditionele gevelschild maar in de vorm van een geldbedrag te mogen ontvangen; daarmee kon Oud Hoorn instemmen: overdaad schaadt immers!

*De haven met Sas Winter 1916,
Even de brug over het Baatland
op. De mevrouw met de kinderen
is helaas niet te herkennen.*

Bij de overhandiging van de enveloppe met inhoud aan de directeur van de vereniging, de heer W. Raue, suggereert de heer Baltus het geld te gebruiken voor het opschilderen van de eenhoorn op de top van de trapgevel. Bestuurslid mevrouw L. Rensema voegt aan de felicitaties met een warm en hartelijk gebaar een ruiker bloemen toe. Na de pauze zal de heer Raue de vereniging Oud Hoorn uitvoerig bedanken.

6. Benoeming tot erelid

Het bestuur stelt de leden voor om het erelidmaatschap der vereniging toe te kennen aan de in (inter)nationale monumentenkringen zeer befaamde mevrouw drs. Herma van den Berg. Zij is meer dan veertig jaar verbonden geweest aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Het erelidmaatschap zal haar worden toegekend als blijk van waardering voor haar grote verdiensten op het gebied van de beschrijving van het monumentale bezit in Nederland en dat van Hoorn in het bijzonder.

De voorzitter verwijst hierbij naar haar standaardwerk: deel VIII van de Geïllustreerde Beschrijving van de Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst, met betrekking tot West-Friesland, Texel en Wieringen. In dit deel zijn de Hoornse monumenten voor het eerst zo uitvoerig mogelijk geïventariseerd en gedocumenteerd.

Vervolgens staat de voorzitter stil bij de betekenis van het omvangrijke en zorgvuldig uitgevoerde werk van mevrouw H.M. van den Berg - voor ingewijden soms enigszins (on)eerbiedig genoemd: Hare Majesteit van den Berg; de vrijwel letterlijke tekst van de toespraak tot het te benoemen erelid is opgenomen in het vierde kwartaalblad van 1990.

Na al deze terechte lofuitingen gaat de vergadering met algemene stemmen accoord met de benoeming tot erelid; luid applaus bekrachtigt de benoeming.

In haar dankwoord zegt mevrouw Van den Berg allereerst dat zij dit erelidmaatschap ziet als een hulde én een waardering voor het instituut Geïllustreerde Beschrijving; die hulde wil zij gaarne delen met de medewerkers van toen: de heren Van der Wal, Delemarra en Van der Voet.

Tegenwoordig zoekt men naar snellere methoden om monumenten vast te leggen: het beeld krijgt daarbij meer aandacht dan de tekst. Haar voorkeur heeft die snellere methode niet: de foto kan slechts helpen als herinnering op de studeertafel. Kijken en nog eens kijken, daarna beschrijven, schetsen in woorden, aangevuld met het onmisbare onderdeel van de technische opmeting. „Zo lang een Geïllustreerde Beschrijving de pretentie heeft een wetenschappelijk werk te zijn, kan slechts deze weg bewandeld worden”.

Zij is blij dat de vereniging Oud Hoorn de bewoners van de stad regelmatig al wandelend meeneemt en leert kijken. Zo helpt Oud Hoorn mee het beeld van de stad, haar bewoners en geschiedenis in stand te houden en te laten voortleven. Applaus begeleidt de aanvaarding van het erelidmaatschap.

7. Rondvraag

Op een vraag uit de zaal of ook de achterkant van de Boterhal bij de huidige restauratie wordt betrokken, antwoordt voorzitter Baltus dat dat nu niet het geval is. De heer Gouwetor spreekt zijn zorg uit over het behoud van het monumentale pand Grote Oost 26.

Die zorg is niet op haar plaats gelet op de geluiden in de monumentencommissie. Daar is nadrukkelijk verzekerd dat er zorgvuldig met het pand zal worden omgegaan door de nieuwe eigenaar: de Stichting Beeldende Kunst West-Friesland.

Na dit huishoudelijke deel volgt een pauze.

Daarna spreekt de heer W. Raue namens de vereniging Hendrick de Keyser zijn oprechte dank uit voor de ontvangen onderscheiding. Kort gaat hij daarna in op de geschiedenis van zijn vereniging.

Ook staat hij stil bij de historie van de Bossuizen (1612) en bij de restauratieperikelen van de friezen. Vooral het correcte herstel van de kleuren, met name van die van de (Spaanse) vlaggen was een probleem geweest.

Kan de prijs gebruikt worden voor het opschilderen van de eenhoorn? Neen, dat zou niet passen in de restauratievisie van Hendrick de Keyser: de eenhoorn is er waarschijnlijk pas in 1897 opgekomen en de vereniging wil niet de indruk wekken van een eenheid met de friezen. De kleuren van de friezen waren oorspronkelijk net zo helder als de huidige tinten.

Wind en regen ten spijt, een grote groep belangstellenden neemt vervolgens met opgestoken kraag ruimschoots de tijd voor een wandeling naar de Slapershaven. De herstelde friezen, zonder steigers nu goed te aanschouwen, wekken alom bewondering. De lokale televisie maakt een uitgebreid verslag van dit feestelijke lokale gebeuren.

Tenslotte wordt de bijeenkomst informeel gesloten met een gezellig samenzijn in het Claes Joesthuis onder het genot van een drankje.

JAARCIJFERS VERENIGING OUD HOORN 1990-1991

W.L. van der Waal, penningmeester

UITGAVEN	Begroot 1990	Werkelijk 1990	Begroot 1991
Eigen panden			
Onderhoud	50000.00	10203.88	50000.00
Lasten	5000.00	5055.72	6000.00
Bouwkosten Buurtje 1 en 2	12487.64	12487.64	0.00
Bouwkosten Gravenstraat 15/17	0.00	190527.52	17104.43
Aankoop panden en afkoop erfpacht Gravenstraat 15/17	0.00	23031.52	2500.00
Rente hypothecaire lening	6000.00	4666.84	6000.00
Aflossing hyp. lening		986.52	
Aflossing lening Kerkmeyer- De Regt-stichting	880.00	880.00	880.00
Erfpacht Buurtje 1/2	1.00	0.00	0.00
	74368.64	247839.64	82484.43
Vereniging			
Automatisering	4000.00	3749.00	0.00
Secretariaat	5000.00	4296.67	5000.00
Kwartaalblad	20000.00	15246.93	20000.00
Ledenvergaderingen	1000.00	952.92	1000.00
Lidmaatschap andere verenigingen	500.00	300.00	400.00
Abonnementen	0.00	107.50	125.00
Bijdrage Verenigingsregister	62.00	61.00	62.00
Foldermateriaal	1000.00	0.00	0.00
Gidsenwerk	1000.00	225.00	1000.00
Gedenkplaten	600.00	0.00	400.00
Werkgroep Documentatie	100.00	0.00	100.00
Jubileumuitgave 1992	0.00	151.95	25000.00
Attenties	250.00	226.50	250.00
Zaalhuur bouwkunscursus	0.00	250.00	250.00
Giften	2000.00	5600.00	5000.00
Representatie	200.00	110.00	200.00
Aanschaf diaprojector	0.00	446.50	0.00
Advertenties	0.00	152.26	200.00
Uitgaven i.v.m. jubileumjaar	0.00	0.00	1500.00
	35712.00	31876.23	60487.00
	110080.64	279715.87	142971.43
Toename liquide middelen	4032.96		
	<u>114113.60</u>		
ONTVANGSTEN	Begroot 1990	Werkelijk 1990	Begroot 1991
Eigen panden			
Huur	32500.00	36698.23	44122.57
Subsidies overheid	25000.00	109763.67	50000.00
Hyp. lening Buurtje 1/2	23378.60	23378.60	0.00
Betaling meerwerk Buurtje 1/2	0.00	765.86	0.00
Uitkering Verzekering stormschade Breed 12	0.00	970.88	0.00
	80878.60	171577.24	94122.57
Vereniging			
Contributies	30000.00	38046.50	32500.00
Rente	3000.00	3295.70	200.00
Dirk Visser-Fonds	35.00	36.25	35.00
Verkoop losse kwartaalbladen	100.00	25.00	25.00
Giften	100.00	332.50	150.00
Bouwkunscursus	0.00	250.00	250.00
	33235.00	41985.95	33160.00
	<u>114113.60</u>	213563.19	127282.57
Afname liquide middelen		66152.68	15688.86
		<u>279715.87</u>	<u>142971.43</u>

BALANS PER 31 DECEMBER 1990

(tussen haakjes de standen per 31 december 1989)

Saldi	29461.60	(95614.28)	Hyp. lening V.S.	74013.48	(51621.40)
Onroerend goed	74021.48	(51627.40)	Lening Kerkmeyer-		
Lening St.Koepelkerk	6000.00	(6000.00)	De Regt	20240.00	(21120.00)
Toegezegde overheids-			Verpl. Carillon	0.00	(3600.00)
subsidies	72872.50	(———)	Onderhoudsreserve	4768.60	(29670.58)
			Eigen Vermogen	83333.50	(47229.70)
	<u>182355.58</u>	<u>(153241.68)</u>		<u>182355.58</u>	<u>(153241.68)</u>

SPECIFICATIE EIGEN PANDEN

KOSTEN	Onder de Boompjes 8	Bierkade 10	Schoolsteeg 7	Breed 12	Buurtje 1/2	Graven- straat 15/17	Subtotaal	Totaal
<i>Lasten:</i>								
- waterschap	42.53	42.53	42.53	42.53	85.05	0.00	255.16	
- onroerend goed- belasting	120.00	143.00	67.00	361.00	210.00	0.00	901.00	
- verzekeringen	239.32	358.18	1705.83	649.76	212.76	156.21	3322.06	
- rioolrecht	82.50	82.50	82.50	165.00	165.00	0.00	577.50	
							<u>577.50</u>	5055.72
<i>Onderhoud</i>	1527.38	532.66	6816.69	1327.15			10203.88	<u>10203.88</u>
<i>Diversen</i>								
- rente					4666.84		4666.84	
- bouwkosten					12487.64	190527.52	203015.16	
- aankoop panden en afkoop erfpacht						23031.52	23031.52	
	<u>2011.73</u>	<u>1158.87</u>	<u>8714.55</u>	<u>2545.44</u>	<u>17827.29</u>	<u>213715.25</u>		<u>230713.52</u>
<i>BATEN</i>								<u>245973.12</u>
Huur	6300.00	5659.50	5440.50	4310.02	9558.21	5430.00	36698.23	
Subsidie overheid	3112.16				38253.01	68398.50	109763.67	
Verzekeringsgelden				970.88			970.88	
Betaling meerwerk					765.86		765.86	
	<u>9412.16</u>	<u>5659.50</u>	<u>5440.50</u>	<u>5280.90</u>	<u>48577.08</u>	<u>73828.50</u>		<u>148198.64</u>

Jaarverslag van de Vereniging Oud Hoorn over 1990

A.G.F. van Weel

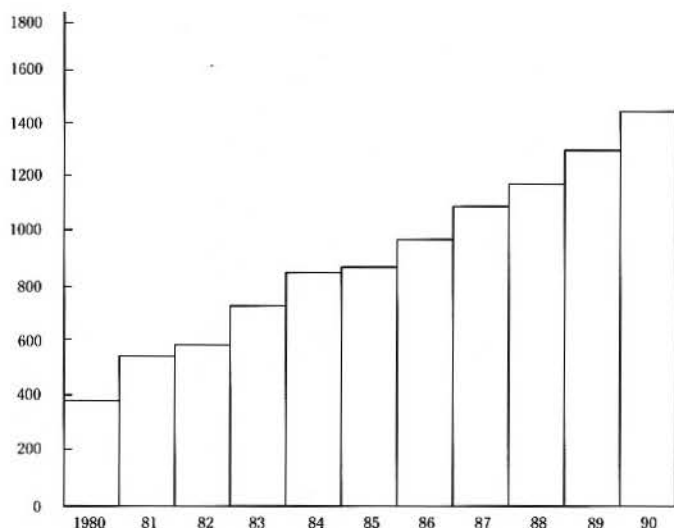
Leden

Op 31 december 1990 telde de vereniging 1443 leden, 127 meer dan aan het eind van 1989. Er meldden zich in de loop van het afgelopen jaar 169 nieuwe leden aan terwijl er sprake was van 42 opzeggingen en uitschrijvingen.

In het vorige jaarverslag stond dat de sterke groei van het ledental in 1989 zich vooral voordeed in de maanden juni-juli (zomeravondwandelingen) en september-oktober (bouwkunstudcursus). In 1990 schreven de nieuwe leden zich veel gelijkmatiger over het hele jaar verdeeld in, een op zich merkwaardige kentering.

De groei van het ledental gedurende het afgelopen decennium is in beeld gebracht in onderstaand diagram: van 491 in 1980 tot 1443 in 1990, een gemiddelde jaarlijkse groei van ruim 9%.

De ontwikkeling van het ledental van Oud Hoorn in de periode 1980-1990

Dat Oud Hoorn een springlevende vereniging is die bruist van de activiteiten wordt weerspiegeld in de ontwikkeling van het aantal leden gedurende de afgelopen elf jaar. Het bestuur is vanzelfsprekend bijzonder ingenomen met de gesignaleerde groei en voelt zich danook danig gesterkt in zijn streven naar behoud van Hoorns historisch erfgoed. Tegelijkertijd is in bestuurlijke kringen het besef doorgedrongen dat een groot en snelgroeiend ledenbestand een bijzonder beroep doet op de bestuurlijke spankracht. Oud Hoorn goed besturen vergt steeds meer tijd van slechts een beperkt aantal mensen; vandaar dat gezocht wordt naar adequate aanvulling en versterking van het bestuur.

Helaas moest de vereniging in 1990 definitief afscheid nemen van een drietal buitengewoon waardevolle leden: de heren K. Kuppers, R. Renckens en H. Krijgsman. Door het overlijden van de heren Kuppers en Krijgsman werd de toch al kleine kring van ereleden gehalveerd. Het bestuur betoonde op gepaste wijze zijn medeleven met de dierbare nabestaanden. Het denkt met grote waardering terug aan de grote betekenis die de drie heren - ieder op zijn eigen wijze - voor de vereniging hebben gehad.

Tijdens de najaarsledenvergadering werd mevrouw drs. Herma van den Berg benoemd tot erelid van de vereniging.

Bestuur

De bestuursleden J.M. Baltus, A. Boezaard, A. de Graaf en A.G.F. van Weel werden door de voorjaarsledenvergadering herkozen in hun functie.

Op de twaalf maandelijkse bestuursvergaderingen werden, soms tot in de late uurtjes, de vele verenigingsactiviteiten doorgesproken. De juni-vergadering werd bijgewoond door twee vertegenwoordigers van de stichting Hiaat, een overkoepelende organisatie van amateurtheatergroepen. Zij gaven te kennen dat de stichting geïnteresseerd was in het medegebruik van het linker VOC-pakhuis aan Onder de Boompjes.

Sinds december 1990 woonde de heer J. Rietvink de bestuursvergaderingen bij ter oriëntering op een mogelijk bestuurslidmaatschap.

Tenslotte dient te worden vermeld dat het dagelijks bestuur, zo nu en dan aangevuld met andere bestuursleden, vooral in het tweede deel van het jaar, regelmatig bijeen kwam ter bespreking van de ontwikkelingen in en rond het VOC-pakhuis.

Onderscheiding

In de persoon van haar directeur, ing. W. Raue, ontving de vereniging Hendrick de Keyser tijdens de najaarsledenvergadering de jaarlijkse onderscheiding. De betrokkenheid van deze vereniging bij de zorg voor Hoorns historisch stadsschoon is bijzonder groot: zij bezit bijna twintig waardevolle panden in de binnenstad en behartigt de belangen daarvan met verve.

De geslaagde restauratie van de drie friezen van de Bossupanden aan de Slapershaven vormde voor het bestuur een schitterende aanleiding om de vereniging te onderscheiden. De heer Raue ontving een enveloppe met inhoud en daarmee werd gebroken met de kleine traditie van het gevelschild.

Ledenvergaderingen

Vijfendertig leden en drie niet-leden woonden de buitenge-

wone ledenvergadering van 30 januari 1990 in de Oosterkerk bij. Beslissingen inzake twee belangrijke activiteiten konden niet wachten tot de ledenvergadering van het voorjaar: de garantstelling voor de publicatiekosten van een speciale jubileumuitgave én de aankoop plus financiering van de restauratie van de panden Gravenstraat 15 en 17.

Vooraf het voorstel te komen tot de uitgave van een anoniem handschrift over de geschiedenis van de stad tussen 1630 en 1800 leidde tot interessante gedachtenwisselingen. Uiteindelijk stemden slechts vier leden tegen het voorstel.

Vervolgens konden alle (nog) aanwezige leden zich vinden in het bestuursvoorstel betreffende de panden aan de Gravenstraat. Overigens, over beide voorstellen werd schriftelijk gestemd.

Zevenenzestig leden gaven tijdens de voorjaarsledenvergadering van 8 mei blijk van hun betrokkenheid bij het wel en wee van de vereniging. De vergadering kende een nogal technisch karakter al stonden de aanwezigen verbaasd over het aantal opgesomde horeca-uitbreidingen in de binnenstad. Ing. H.J. Zandkuyl wist na de pauze de donkere zaal lang geboeid te houden met zijn verhaal en lichtbeelden over de historische ontwikkelingen van en in ons vaderlands interieur.

De najaarsledenvergadering van 24 november kende een meer bewogen en feestelijk verloop. De aanwezige leden en belangstellenden - honderdtien in getal - gaven na de beantwoording van enkele kritische vragen het bestuur het groene licht om, zij het onder voorwaarden, door te gaan met de verdere planontwikkeling en -uitvoering van het VOC-pakhuis.

Ook accoord gingen de leden met het bestuursinitiatief te komen tot de oprichting van de Stichting Monumenten Oud Hoorn. De discussie met de zaal leidde tot geen enkel wijzigingsvoorstel voor de conceptstatuten zodat tijdens de voorjaarsvergadering van 1991 zij formeel zullen kunnen worden bekrachtigd.

Mevrouw doctoranda Herma van den Berg werd met algemene stemmen én applaus benoemd tot erelid. Haar grote verdiensten voor het onderzoek naar én de schriftelijke vastlegging van ook Hoornse monumenten in het instituut van de Geïllustreerde Beschrijving, werden door voorzitter Baltus onomstotelijk aangetoond.

Na de pauze werd de bijeenkomst gesloten na het dankwoord van de heer Raue voor de onderscheiding, het bezoek aan de gerestaureerde friezen van de Bossuizen én een informeel samenzijn in het Claes Joesthuys naast de Oosterkerk.

Eigendommen

Nadat de buitengewone ledenvergadering van januari had ingestemd met het voorstel 'Gravenstraat', werden de restauratiewerkzaamheden voortvarend ter hand genomen. Reeds op 30 juni kon wethouder mr. J. Schaper de sleutels overhandigen aan de eerste huurders.

Een aantal maanden daarna deed de mogelijkheid zich voor om de grond behorend bij de panden Buurtje 1 en 2 en Gravenstraat 15 en 17 te kopen. Het bestuur besloot om van die mogelijkheid gebruik te maken.

Het pand Breed 12 bleef hét zorgenkind. Na stormschade - gelukkig gedekt door de verzekering - werd er ettelijke malen lekkage vastgesteld. De commissie bouwzaken ontdekte dat ongeveer 1000 pannen het dak hadden verlaten, mede veroorzaakt door diverse verrotte panlatten. Het restauratieplan voor dit pand ligt klaar maar helaas is het wachten nog steeds op de toezegging van de Rijksdienst voor de Mo-

nummentenzorg dat de Stichting Monumenten Oud Hoorn in aanmerking komt voor het hoogste subsidiepercentage.

Toch vormden bovengenoemde ontwikkelingen voor de penningmeester aanleiding om de lopende verzekeringen van alle panden eens op hun waarde te beschouwen. Hij heeft ze daar waar nodig én mogelijk bijgesteld.

Het overleg over de incorrecte kleur van het voegwerk aan het pand Schoolsteeg 7 werd afgerond; het eindresultaat was niet echt bevredigend.

Van alle panden - met uitzondering van die aan de Bierkade en Onder de Boompjes - werd per 1 juli de huur verhoogd. Bierkade 10 werd in het voorjaar betrokken door een nieuwe huurder.

Financieel beleid

Door zijn recent verworven bezit van een personal computer met printer werd de penningmeester in staat gesteld om het bestuur per maand te informeren over de financiële positie van de vereniging. Dit alom gewaardeerde initiatief maakte nog eens nadrukkelijk duidelijk welke grote (subsidie)bedragen omgaan in Oud Hoorn en bevestigde het beeld dat de verantwoordelijkheid voor het financiële reilen en zeilen een heel speciale is.

Besloten werd om in het vervolg nieuwe leden onafhankelijk van het moment van aanmelding de volledige contributie te laten betalen. Indien maar enigszins mogelijk ontvangen zij de vorige twee kwartaalbladen. Vastgelegd werd tevens dat de achterblijvende partner van een overleden erelid zonder financiële verplichtingen lid blijft van de vereniging.

De buitengewone ledenvergadering van januari machtigde het bestuur om ten behoeve van de koop en restauratie van de panden aan de Gravenstraat een hypotheek af te sluiten van f 90.000,- en tevens om het eventuele financiële tekort te mogen aanvullen uit eigen middelen.

In zijn decembervergadering besloot het bestuur de leden voor te stellen een bedrag van f 1.500,- bij te dragen in de restauratiekisten van het smeedijzeren hek van de r.k. begraafplaats aan de Drieboomlaan.

Uit de revenuen van het „Dirk Visser Fonds” werd voor 1990 een bedrag van f 36,25 ontvangen.

Stadsbeeldbewaking

In maart 1990 presenteerde de gemeente Hoorn de nota „Naar een toekomstperspectief voor de gemeente Hoorn”. De nota, samengesteld door prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars en drs. L. de Klerk (beiden verbonden aan de universiteit van Amsterdam), bevatte onder meer een inventarisatie van standpunten van politieke functionarissen, het bedrijfsleven en het verenigingsleven over de toekomst van de stad de komende decennia. Bij de ‘hoorzitting’ over de nota spraken beide onderzoekers hun grote verbazing uit over de grote mate van uniformiteit in opvatting bij alle ondervraagden over de onvervangbare waarde van de historische binnenstad voor de gehele stad. Iedere geïnterviewde - van het college van B. en W. tot vertegenwoordigers van de Stichting Netwerk en de Kamer van Koophandel - was ervan overtuigd dat „deze kip met gouden eieren” nooit mocht worden geslacht.

Er werd op die avond van 30 augustus veel meer gezegd over de stad en haar toekomst, maar over geen enkel ander punt was de eensgezindheid zo overtuigend. Hoe treurig is het dan niet te moeten vaststellen hoezeer het met de mond beleden standpunt in de praktijk van alle dag en stemgedrag tot volledig andere uitkomsten leidt. Er wordt geen keuze

gemaakt vóór de binnenstad, integendeel, voortdurend wordt de kool en de geit gespaard om toch vooral geen enkele functie voor het hoofd te stoten. De nota constateerde onder andere dat de groeikernepisode Hoorn heeft opgezadeld met een stedelijke structuur die de (eenzijdige) groei niet goed heeft weten te verwerken: teveel ontwikkeling in de binnenstad, te weinig op andere plaatsen. De Hoornse politiek heeft zich blijkbaar nooit gerealiseerd dat zowel in als nabij de historische kern functies - wonen, werken, verkeer, recreatie - aangepast moeten worden aan de historische structuur en niet andersom, wil de politiek tenminste nog enige geloofwaardigheid behouden. Een concreet voorbeeld: kies je voor het rechte trekken, verbreden, asfalteren en vakmatig inrichten van het gebied Vale Hen/Scharloo/Westersingel, dan kies je vóór het verkeer en de economische bereikbaarheid én tegen onvervangbare historische elementen aan de rand van de binnenstad, hoewel die - het moet gezegd - de tijd niet onaangetaast hebben doorstaan. De voorgestelde ontwikkelingen aan de Karperkuil en die in het Hoornse Hop (hotel en eiland) zijn evenzo vele voorbeelden van ‘grootheidswaanzin’ en conceptueel losbandig plannen. Kennelijk is men niet in staat iets nieuws te ontwikkelen met respect voor de historie. Indien een stedenbouwkundige structuur, naar allen zeiden, een onvervangbare waarde heeft die bescherming verdient, dan moeten er restricties worden gesteld aan de ontwikkelingsmogelijkheden, zowel binnen de historische kern als direct daar buiten. Het is dan ook een misvatting om de functionele continuïteit te plaatsen boven de historische functionaliteit.

Daar komt bij dat ook in Hoorn architectuur en stedenbouw ondergeschikt zijn geraakt aan het batig saldo. Men noemt dit wel ‘de bouwkunst van het verzoeknummer’ of de ‘u vraagt en wij draaien-architectuur’. Stadsbestuurders hebben de plicht om namens de gemeentelijke bevolking te kiezen voor kwaliteit en daarbij niet uitsluitend het financiële plaatje als maatstaf te hanteren. Grote investeerders - zo die al naar Hoorn komen - weten altijd precies aan te geven wat „kwaliteit” is. In dit licht is Oud Hoorn uiterst argwanend voor ontwikkelingen in en aan het Julianapark en het Oostereiland, om van het Visserseiland nog maar te zwijgen.

Als de kip met de gouden eieren werkelijk niet geslacht mag worden, moet geaccepteerd worden dat wonen, werken, verkeer en ontspanning in een historische kern niet voor iedereen weggelegd zijn. Dat dwingt tot ingrijpende keuzes, keuzes die al veel eerder gemaakt hadden moeten zijn. Tot nog toe bepaalden de ontwikkelingen het beleid, politieke moed was ver te zoeken.

Nog eenmaal de nota: „Ruimte voor een ingrijpende ontwikkeling aan het waterfront ziet eigenlijk niemand...” (blz. 60). Niemand heeft dus kennelijk vertrouwen in de op stapel staande ruimtelijke ingrepen aan de IJsselmeerkust als daar zijn: die aan de rand van het Julianapark, Oostereiland, Visserseiland, het Hophotel en het Hulk-eiland. Noem dat maar geen ingrijpende ontwikkelingen. We zeiden het al eerder, Hoornse stadsbestuurders zouden er wijs aan doen onvoorwaardelijk te kiezen vóór de instandhouding én uitbreiding van de eigen historische ontwikkelingspotenties: een goed woon- en verzorgingsklimaat in een tot de verbeelding sprekende stijlvolle monumentale omgeving. Dat er binnen deze keuze nog pijnlijker keuzemomenten liggen, zal niemand ontkennen.

Dat de binnenstad het afgelopen jaar nog sterker dan voorheen de functie van uitgaanscentrum heeft uitgebouwd, behoeft geen betoog. Met het grootste gemak telden we minimaal tien horeca-uitbreidingen, van de harde en zachte

Ingang Vleesfabriek Nieuwe Noord.

soort. De daarmee klaarblijkelijk onlosmakelijk verbonden vervuiling en verloedering sloeg nadrukkelijk om zich heen: steeds meer weggegooid eet- en drinkverpakkingen, gebroken glas en plastic tot midden op de Rode Steen, gebruikte condooms in de stegen. Ondertussen ging de wildgroei van aluminium gevelbeveiliging onverminderd door en rukten tegen steeds meer winkelpuien weinig oorspronkelijke zoetkleuren op.

Ook signaleerde het bestuur met zorg de radicale ommekeer in de tekst van het nieuwe collegeprogramma: „IJsselmeerkustgebieden zullen actief ontwikkeld en veilig ontsloten dienen te worden” én „Zodra de middelen beschikbaar komen dient snel en voortvarend aan de uitwerkingsplannen IJsselmeerkust gewerkt te worden”. Wie zei daar ook al weer dat niemand ruimte voor een ingrijpende ontwikkeling aan het waterfront zag zitten? Er hebben eind 1989 vast andere politici van andere politieke partijen tegenover de professor en zijn assistent het woord gevoerd dan die bij de formulering van het collegeprogramma waren betrokken.

Het is en blijft triest dat een niet verzuilde, grote democratische vereniging als Oud Hoorn - een typische exponent van het maatschappelijk middenveld - nota bene buitengewoon waardevol geacht in het politieke jargon van de bestuurlijke en sociale vernieuwing, daarop anno 1990 moet wijzen. De opkomst van de gemeenteraadsverkiezingen was lager dan ooit te voren. Is het vreemd dat in de verklaringen daarvoor steeds weer de term bestuurlijke vervreemding opduikt?

Was het dan alleen maar kommer en kwel het afgelopen jaar? Nee, nooit is de werkelijkheid zwart-wit. De restauratie van de Boterhal - weliswaar enige tijd opgeschort - werd ter hand genomen alsook die van het stationsgebouw. Gereed kwamen de geslaagde herstelwerkzaamheden aan de Bossu-

huizen en aan het hek van de dam van de begraafplaats aan de Drieboomlaan. De gemeentelijke monumentenlijst werd uitgebreid en er kwamen miljoenen vrij voor de restauratie van de St. Cyriacuskerk aan het Grote Noord. In diezelfde straat werd een begin gemaakt met de renovatie van het pand op nummer 31. Ook bereikte ons het bericht dat de Hoofdtoren aan de landzijde zal worden gerestaureerd; de omvang van het stadsvernieuwingsfonds laat tegenwoordig nog slechts gefaseerd restaureren toe. De strijd tegen de bonte knaagkever in de Ooster- en Noorderkerk kwam op gang. Vooralsnog verwacht het bestuur dat er een positieve invloed op het binnenstedelijk leefklimaat zal uitgaan van de grootschalige reconstructie in het gebied begrensd door de Nieuwe Noord, Duinsteege, Ramen en Gedempte Turfhaven. Er is nogal wat monumentale waarde in het geding op het terrein van de huidige vleesfabriek (zie foto).

Verheugd was het bestuur ook met de realisatie van het nieuwe Westershavengebouw aan de Westerdijk, Kuil en Achterom: groot en hoog, dat wel, maar toch met gevoel voor evenwicht en interne geleiding. Dat de gaskoepel uit het stadsbeeld is verdwenen betreuren we nog steeds; toch kunnen we instemmen met de inrichting en vormgeving van het woningcomplex op het Gasfabriekterrein.

Vertegenwoordigingen

Er trad in 1990 geen personele verandering op in de vertegenwoordigingen van de vereniging in de Kerkmeijer-De Regtstichting, in de Stichting Stadsherstel, in de Monumentencommissie, in de Welstandscommissie en in de werkgroep Straatnaamgeving. Onze voorzitter werd benoemd tot nieuwe voorzitter van laatst genoemde werkgroep. Voor de wijze waarop hij de rol van voorzitter van de monumenten-

commissie jarenlang heeft uitgeoefend, werd hij in kleine kring geprezen. Bij gerucht werd vernomen dat de gemeente voornemens zou zijn wijzigingen aan te brengen in de samenstelling van de Welstandscommissie. De mogelijkheid bestaat dat het wijzigingsvoorstel voor de binnenstad minder gunstig kan uitpakken.

Werkgroepen en publikaties

In januari besloten de leden accoord te gaan met een speciale jubileumuitgave van een boek in 1992: een bewerking van een anoniem handschrift over de geschiedenis van Hoorn tussen 1630 en 1799. Sinds die formele beslissing is de redactiecommissie regelmatig bijeen geweest ter bespreking van de voortgang van het project. Inmiddels is de eerste fase achter de rug en is een begin gemaakt met zowel de correctie van de print-uitdraai als met het voorzien van voet- en margenoten daarvan.

De zeven stadswandelingen trokken ook in 1990 vele geïnteresseerde deelnemers. Het was opvallend hoeveel „oude getrouwe gezichten” onder de deelnemers herkend konden worden, voorwaar een teken dat de drang naar historische kennis en gemoedelijkheid groot is en blijft. Een aantal buitengewoon mooie - zo niet zwoele - zomeravonden maakte de goed begeleide uitstapjes soms tot een waar festijn dat tot in het schemerdonker duurde. Voor het laatst was de organisatie voortreffelijk verzorgd door de heer A. de Graaf en zijn assistente mevrouw A. Pieterse. Gelukkig slaagde het bestuur erin tijdig te voorzien in de opvolging: de ervaren gidsen A. Stumpel en E. Lust zullen gezamenlijk vanaf 1991 de coördinatie van de zomeravondwandelingen verzorgen. Het bestuur heeft in hen alle vertrouwen dat de hoge kwaliteit van de organisatie zal worden gehandhaafd. De oudcoördinator was zo behulpzaam om zijn opvolgers te voorzien van een handleiding voor het organiseren van rondwandelingen.

Ook de vijf lesavonden en drie zondagmorgenwandelingen van de bouwkunstudie verliepen als vanouds. Cursusleider J.M. Baltus wist steeds meer gebruik te maken van zijn vermogen om uiteenlopende 'deskundigen' aan zich te binden door ze voor de cursisten te laten optreden. Naast de opgave van vele nieuwe leden blijkt steeds weer het gelukkige neveneffect van de cursus: de aanmelding van nieuwe gidsen in spé en toezichthouders in en bij monumenten.

De activiteiten van de jubileumcommissie voltrokken zich - en dat hoort ook zo - veel meer achter de schermen. Wel werd een prijsvraag uitgeschreven voor het ontwerpen van een logo voor de vereniging. Met verschillende lokale en bovenlokale instanties en personen konden afspraken worden gemaakt voor een waardige viering van ons 75-jarig bestaan in 1992. Echter, zoals dat vaker bij commissies het geval is, werd ook in deze commissie een aantal teleurstellingen geslikt over de onuitvoerbaarheid van op zich aansprekende ideeën, reden te meer om voorlopig de publiciteit nog te schuwen.

Kwartaalblad

In het twaalfde jaar van zijn verschijnen telden de vier uitgaven in totaal 128 bladzijden, twintig minder dan vorig jaar. Ook nu weer werd de inhoud gedekt én aangekondigd door de omslagen: een aquarel met gezicht op de Gravenstraat, een tekening van het Oostindisch Huis, het Statenlogement en het pand Nieuwstraat 21, een uitvergroott detail van de plattegrond van Hoorn van Doesjan én een tekening van de Parkzaal anno 1876.

Dat het blad een buitengewoon gewaardeerde productie is bleek onder meer uit de vele tafels in wachtkamers van artsen en ziekenhuizen waarop het te vinden is, bezoeeld en stuk gelezen. Met dit paradepaardje én de redactiecommissie is het bestuur bijzonder in zijn sas. De afwisseling van artikelen met een wetenschappelijke basis met die met voor velen direct herkenbaar verleden, blijkt een formule die aanslaat.

Representatie

De voorbije twaalf maanden vertegenwoordigden leden van het bestuur de vereniging onder andere bij de volgende evenementen:

- januari: - Nieuwjaarsreceptie van de VVV-Hoorn
- Opening tentoonstelling „Het sterke geslacht” in het Westfries Museum
- maart: - Nationale Monumentenstudiedag te Naarden
- Symposium: Monumenten en Volkshuisvesting
- Hoorzitting bezwaarschriften tegen reconstructie Vale Hen/Scharloo
- april: - Opening tentoonstelling schilderijen van H. Riemersma in het Westfries Museum
- mei: - Studiedag NCM: gemeentelijke monumentenzorg op de rails
- Ringbijeenkomst van de historische verenigingen in Noord-Holland - Noord te Enkhuizen
- Bijeenkomst ten stadhuize t.g.v. de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen
- juni: - Jaarvergadering van de Vereniging Hendrick de Keyser
- Opening expositie „Pronk van de Waterschappen” in kasteel Radboud
- juli: - Opening expositie in Oude Stadsgevangenis te Enkhuizen
- augustus: - 'Hoorzitting' over de nota „toekomstperspectief Hoorn”
- september: - Crematie erelid K. Koppers te Lelystad
- Gemeentelijke manifestatie „Stadhuis te Kijk”
- oktober: - Najaarsvergadering van de vereniging Oud Enkhuizen
- Excursiedag van de gidsen van het Seniorengilde te Amsterdam
- november: - Opening bejaardencentrum Westerhaven
- Restauratieveiling t.b.v. de stichting Koepelkerk
- Symposium: „Holland rond 1840” van de Culturele Raad N-H
- Opening tentoonstelling „De boedel van een Hoornse bakker” in het Westfries Museum
- Districtbijeenkomst van de Historische Vereniging Holland te Alkmaar
- Crematie van erelid H. Krijgsman te Westerveld
- NCM-studiedag over het behoud en beheer van monumentale kerkgebouwen te Utrecht
- december: - Jaarvergadering van VVV-Hoorn
- Prijsuitreiking aan de deelnemers van de tekenwedstrijd Open Monumentendag te Apeldoorn. Winnares in de categorie 11-15-jarigen was Cathelijne van Goor uit Hoorn en voor Christiaan Schrickx uit Hoorn was er een eervolle vermelding. Er waren n.b. meer dan 10.000 inzendingen.

Hoorn, februari 1991

d.d. 15 februari 1991

Achterstraat 15-17
(Korte) Achterstraat 9-11-13

Worden gerestaureerd door *Stichting Stadsherstel Hoorn*.
Toekomst pakhuisjes en belendend pand onzeker.

Gasfabriekterrein

Nieuw woningencomplex op 27 februari officieel in gebruik gesteld door Prins Claus.

Gasfabriekterrein.
Grote Kerkspits tussen oud- en nieuwbouw

Karakteristieke huisjes in Korte Achterstraat

Voorgevel Hoofdtoren

Gedempte Turfhaven 52

Nieuw woon/winkelpand op plaats van opslagruimte.

Grote Noord 15-17 (rijksmonument)

R.K. kerk uit 1882. *Stichting Koepelkerk* kan in april starten met restauratie.

Grote Noord 20 (gem. monument)

Bedrijfspannd. Plan voor wijziging.

Grote Noord 31 (rijksmonument)

Voormalig 18e-eeuws woonhuis. Wordt enigszins verbouwd inwendig voor winkel/woonbestemming.

Grote Oost 10 (rijksmonument)

Woonhuis; wordt inwendig verbouwd om interieur grotendeels weer oude vorm terug te geven.

Grote Oost 26 (rijksmonument)

Kantoorgebouw met 18e-eeuws interieur en gevel uit 1854. Nieuwe functie o.a. S.B.K. met enige inwendige aanpassingen.

Hoofd 2 (rijksmonument)

Hoofdtoren uit 1532. Groot restauratieplan voor bouwvallige straatgevel i.o.v. gemeente Hoorn.

Pakhuis Italiaanse Zeedijk met kale kap

Julianapark

Er wordt gestoeid met plannen omtrent andere functies in en bij het park.

Karperkuil

Plan voor bouw van groot woningencomplex aan ABC-zijde.

Kerkplein 39 (rijksmonument)

Voormalig Sint-Jansgasthuis uit 1563. Voorgevel wordt gerestaureerd.

Muntstraat 26 (rijksmonument)

Woonhuis, hoek Gravenstraat uit 1596. Gerestaureerd met o.a. herstel van twee kruiskozijnen in de achtergevel.

Nieuwe Noord

Nieuwe Noord 56-58 (rijksmonumenten)

Gebied om deze halsgevels uit 1730 (bedrijf R. Groot); plan voor bouw winkelcentrum met kleinschalige winkels.

Oostereiland

Omvangrijk gevangeniscomplex met o.a. 19e-eeuwse bebouwing en oudere fragmenten. Over nieuwe functie(s) wordt nagedacht.

Rode Steen 7 (rijksmonument)

17e-eeuws woon/winkelpand. Plan voor verbouw tot hotel en restaurant.

Rode Steen 8 (rijksmonument)

Stadswaag uit 1609. Wordt verbouwd en gerestaureerd o.a. t.b.v. restaurant-functie in Waagruimte.

Waag uit 1609

Stationsplein 1 (rijksmonument)

Stationsgebouw uit 1884; verbouw en restauratie in volle gang.

Venenlaan

Voortbestaan oudste arbeiderswoningcomplex uit 1909 is onzeker.

Hoek West/Kleine Havensteeg

West 70

Nieuwbouw horecavestiging op hoek Kleine Havensteeg en nieuwbouw huizen aan deze steeg in volle gang.

Van Dedemstraat

Monument uit 1897 voor baron Van Dedem moet verplaatst worden i.v.m. uitbreiding bakkerij Otten aan Koepoortsweg.

Westerdijk (provinciaal monument)

Bedreigd door plan tot nieuwbouw hotel-annex-zwemparadijs. Plan om te starten na bouwvakvakantie 1988(!).

Westerdijk (provinciaal monument)

Belaagd door plan voor groot recreatiegebied met eilandvorm in IJssel meer. *Oud Hoorn* heeft bezwaarschrift hiertegen ingediend.

Zon 11 (rijksmonument)

17e-eeuws woonhuis (thans opslagruimte). In ernstige staat van verval.

Van de lezers

Deze rubriek staat open voor alle lezers van het kwartaalblad die op- of aanmerkingen hebben op eerder geplaatste artikelen of in het algemeen vragen willen stellen of hun kritiek willen leveren. De ter discussie gestelde onderwerpen moeten binnen het belangstellingsgebied van „Oud Hoorn” liggen. De bijdragen worden geplaatst buiten verantwoordelijkheid van de redactie of van het bestuur van de vereniging. Er kan alleen schriftelijk gereageerd worden. Op verzoek kan uw naam en adres worden weggelaten. Brieven dienen geadresseerd te worden aan de redactie.

Westerhaven

Hoewel in het vorig nummer van mijn kant in deze rubriek reeds alles wat er over dit onderwerp te zeggen viel gezegd is, wil ik er toch zeer kort nog op terug komen. In de eerste plaats moet ik opmerken, dat er bij het drukken van het blad een fout gemaakt is, die de discussie enigszins vertroebeld heeft. Mijn naam was, zoals dat hoort, aan het eind van de bijdrage over Westervhaven geplaatst. De drukker heeft deze naam naar de kop van het artikel laten verhuizen waardoor mijn mening anoniem werd, hetgeen niet de bedoeling was en bij het bestuur van onze vereniging een verkeerde indruk zou kunnen wekken. Mijn verontschuldiging voor deze fout.

Ik vind het spijtig, dat er van de kant van het bestuur op mijn opmerkingen aangaande het gebouw van Westervhaven, die als aanzet tot een discussie bedoeld waren, niet gereageerd is. Nu kunnen voor dat stilzwijgen verschillende redenen worden aangevoerd. Het bestuur neemt zijn eigen woorden zo weinig serieus, dat het een reactie niet de moeite waard vindt. Ik kan me dat van een zichzelf respecterend bestuur als het onze nauwelijks voorstellen. Het is ook mogelijk, dat de meningsverschillen zo hoog zijn opgelaaid, dat men nog niet in staat is geweest tot een afgewogen oordeel te komen. Dan kunnen we niets anders doen dan afwachten. Tenslotte bestaat nog de mogelijkheid, dat men door mijn opmerkingen volledig van zijn eigen ongelijk overtuigd is. In dat geval zou het toch van beleefdheid hebben getuigd de lezers en mij in deze rubriek daarvan mededeling te doen.

Vreemd is ook, dat geen enkel lid van onze vereniging iets over het onderwerp naar voren wil of kan brengen. De reden daarvan zou kunnen zijn, dat iedereen het met mij eens is, wat voor het bestuur weer een aanleiding zou kunnen zijn mening te herzien. Mogelijk is ook dat men het blad in het algemeen en deze rubriek in het bijzonder niet leest. Ik hoop het tegendeel en zie een alsnog oploeiende discussie met belangstelling tegemoet.

Het Park

Aansluitend op het artikel over het PARK geschreven door de heer A. van Zoonen en verschenen in het vorige Oud Hoornnummer schreef mevrouw T. de Hart-Kuin ons de volgende brief: „Omtrent de verenigingen, die in het PARK deelnamen, wil ik nog het volgende opmerken: Het Hoornsche Revue Gezelschap gaf meer dan 16 jaar lang in de maanden januari en februari uitvoeringen in het PARK. Ik geloof dat er drie maal per week een optreden was. De eerste avond werd de volksavond genoemd. Dat was altijd op donderdag. Kosten: een gulden per persoon plus plaats bespreken. De tweede uitvoering vond plaats op dinsdag. Die kreeg de naam: eliteavond. Burgemeester en wethouders enzovoort waren allen aanwe

zig. Die uitvoeringen waren altijd uitverkocht. Heel West-Friesland kwam naar de Hoornsche Revue, geschreven door de heren Jo Dell en Jo Ridderikhoff. 't Was een streling voor oog en oor. En dan niet te vergeten de avonden, dat er bal na was. Dan kwamen de obers met lange bezems en groen poeder om de dansvloer glad te maken. Als iedereen gezeten was, kwamen de balmuzikanten binnen, bestaande uit: Piet Beukman, slagwerk, Olvert van Meurs, viool, Cor van Straten, klarinet en Toon Kloet, piano. Daarna kwam al gauw de balletmeester binnen en dat was de heer A. Bolten. Altijd keurig in het zwart met zwarte lakschoenen aan. Hij opende dan met de polonaise. Die ging de grote zaal uit en door de Kolfbaan weer terug. Heerlijk, wat een onvergeeflijke tijd en avonden waren dat! Door de oorlog van '40-'45 is dit alles verdwenen. Helaas!

Ook waren daar de prachtige avonden van de muziekverenigingen. Ten eerste gaf de vereniging KUNST NA ARBEID onder de bezielende leiding van de heer G.J. Boedijn prachtige uitvoeringen. Maar ook de mooie muziek die de HARMONIE APOLLO onder leiding van de heer Leo Koning ten gehore bracht heb ik nooit vergeten!

Ik dank de heer A. van Zoonen voor zijn schrijven over ons oude PARK, dat nu de naam draagt van PARK SCHOUWBURG!" Ook de volgende reactie is van de hand van mevrouw T. de Hart-Kuin.

„Ik geniet altijd met volle teugen van de stukjes van de heer Vermande. En daarom vind ik het leuk om aan zijn beschrijving van het garnizoen, ook in het vorige Oud Hoornnummer, het volgende toe te voegen: Er bestond in de oude Kazerne ook nog een garnizoen dat de naam droeg van 'KLAZIANEN'. Dat waren de soldaten, die hier in Hoorn een straf moesten uitzitten. Dat herinnert mij aan mijn kinderjaren. Wij hadden toen een sigaren- en tabakswinkel op de Zon nr. 1. In de zomer stond de winkeldeur altijd open. Mijn vader zei dan: „Zo komen ze gauwer binnen om iets te kopen”. Wij hadden voor in de winkel een etalage staan met daarop glazen platen. Op die glasplaten stonden dan dozen sigaren en sigaretten uitgestald. Op een keer zei mijn vader tegen moeder en ons: „Hebben jullie een doos sigaren verkocht?” Nee, dat hadden wij niet! Vader zei: „Ik mis al een paar weken achter elkaar een doos sigaren!”. Je kon het zien doordat er stof lag op de plek waar de doos had gestaan. En het gebeurde altijd op de zondagmiddag, want dan hadden de Klazianen een paar uur vrij! Mijn vader was het op het laatst zo zat, dat hij de eerste de beste zondag achter de toonbank ging liggen. En ja hoor! De jongen was er bij! Vader pakte hem vast en deed de winkeldeur op slot. Maar mijn broer Gerrit, toen een opgeschoten jongen van een jaar of vijftien, vond dat prachtig en hij ging vanuit ons onderhuis als de mieter naar de Kazerne. En, o jee! Daar kwamen een paar hoge soldaten aan met de banjonet op het geweer! U begrijpt, in die tijd! De hele buurt op stelten! O, bij buurman Kuin heeft een Klaziaan gestolen! Toen ze hem hadden meegenomen, zei mijn vader: „Wie heeft dat de Kazerne laten weten?” „Ik”, zei mijn broer. „Wat, lelijke snotneus, die je bent! Vooruit, naar de zolder!” Twee dagen moest hij daar door brengen. Met eten mocht hij naar beneden. Och ja, zo ging dat toen. Hij dacht, ik zal mijn vader helpen. De tijd was toen heel anders! Later kwam die jongen nog bij mijn vader om vergeving te vragen. Wat natuurlijk gebeurde. Het was jammer voor die jongen, want hij moest nog maar een week zijn straf uitzitten. Dan had hij vrij geweest. Maar door dit geval had hij nog eens drie maanden straf gekregen. En daarom was mijn vader zo kwaad op zijn zoon.”

Descrittione di tutti i Paesi Bassi

Onder deze titel heeft Lodovico Guicciardini een boek over de lage landen geschreven dat gedurende drie eeuwen steeds weer werd herdrukt, vertaald en intensief gelezen. In dit boek, dat in de Italiaanse taal voor het eerst in 1567 werd gepubliceerd, heeft hij een overzicht willen geven van de toestand der toenmalige Nederlanden. Daarmee is het een van de allereerste plaatsbeschrijvingen die over de Nederlanden zijn geschreven. Hij had zijn bronnen net verzameld en het boek geschreven toen de beeldenstorm losbarstte. Daarmee is het, zeker voor het zuiden, een belangrijke bron voor de geschiedenis vóór de beeldenstorm.

Het geslacht van de Guicciardini behoorde tot de beroemde families uit Florence. Zijn vader was in dienst van de Paus, vicepresident van de Romagna, zijn oom schreef een geschiedenis van Italië en zijn beide broers Angelo en Lorenzo waren lid van de senaat van Florence.

Hijzelf, geboren op 19 augustus 1521 te Florence, bekleedde enkele functies onder Cosmo II de Medici.

Later (datum onbekend) reisde hij door Europa en vestigde zich uiteindelijk in Antwerpen. Uit de aanhef van zijn boek blijkt dat hij ten tijde van de publicatie reeds lange tijd daar woonde, wellicht zelfs meer dan vijftien jaar.

Hij stond in de gunst van de hertog van Alva, hij was in Antwerpen een van de meest vooraanstaande Italiaanse kooplieden. Bovendien was hij zeer katholiek en koningsgezind: het boek was dan ook opgedragen aan „Al Gran Re Cattolico“.

Zijn kennis was volgens tijdgenoten zeer uitgebreid: hij had zich in zijn jeugd op de beoefening der letteren toegelegd, later bestudeerde hij de klassieke talen, de antiquiteiten, geschiedenis en aardrijkskunde en de wiskunde.

In de eerste uitgave van zijn boek zijn, naast de 'Desrettione Generale' slechts algemene beschrijvingen van de landstreken van Holland en België opgenomen. Niet alle steden zijn in die eerste druk ook in gravure opgenomen. Uitsluitend de volgende platen en kaarten in houtsnede: de Nederlanden, Brabant, Leuven, Brussel, Antwerpen, O.L. Vrouwekerk Antwerpen, Stadhuis Antwerpen, 's Hertogenbosch, Mechelen, Holland en Utrecht, Amsterdam, Vlaanderen, Gent, Brugge, Iperen, Henegouwen en Luik.

De Antwerpse uitgever van het boek Silvius werd in 1577 gearresteerd, aangezien hij had deelgenomen aan de beeldenstorm in de O.L. Vrouwekerk. Na zijn vrijlating deed hij zijn drukkerij over aan de drukkersfamilie Plantijn, die ook de latere drukken uitgaf. De houtblokken van de eerste uitgaven zijn daar nog bewaard.

Silvius zelf trad in dienst van de prins van Oranje, was betrokken bij de overval met het turfschip van Breda en werd later in Leiden, tot zijn dood in 1580, de drukker van de Staten van Holland.

De stad Hoorn was in de eerste druk nog niet opgenomen; deze komt voor de eerste keer voor in de door Plantijn uitgegeven Franstalige uitgave van 1582. Naast Hoorn en Enkhuizen waren in die druk nog 21 andere plaatsen toegevoegd tot een totaal van 78 (koper)gravures. Deze gravures waren op losse pagina's gedrukt en niet, zoals in de eerste uitgaven, door de tekst heen. De prijs van het werk was f 8,- met de platen en zonder de platen f 2 en 10 stuivers. De platen konden ook los worden gekocht. Zowel deze versie van het boek als ook de Italiaanse vertaling van 1588 werd nog door Guicciardini zelf nagezien en verbeterd.

Guicciardini en zijn uitgevers kregen bijzonder veel erkenning voor hun werk. Vooral bleek dat bij de druk van 1580. In de raadsvergadering van de stad Antwerpen van 6 maart 1581 bood Guicciardini een exemplaar van de nieuwe druk aan en werd daarvoor vereerd met een gouden ketting van tweehonderd gulden. De raad van de stad Utrecht vereerde hem met vijf ponden voor de Franse vertaling.

Vele steden hebben zelf bijgedragen aan de publicatie door op eigen kosten een kaart te laten graveren, speciaal bestemd voor deze uitgave. O.a. Leiden heeft f 40 aan de graveur Liefrix betaald 'voor het teekenen der stad op platte forme ende op 't perspectief'.

Guicciardini stierf te Antwerpen op 22 maart 1589, 68 jaar oud. Hij werd in de Hoofdpoort begraven. Het stedelijk bestuur van Antwerpen eerde zijn graf met een gedenksteen met een tekst van Franciscus Sweertius. Kennelijk werd hij zo gewaardeerd, dat nog in 1719 (130 jaar later!) het stadsbestuur van Antwerpen de versleten grafsteen vernieuwde.

De eerste Nederlandstalige uitgave dateert van 1612 en is een vertaling door Cornelis Kiliaen, de beroemde lexicoograaf. Deze vertaling was door Kiliaen, die als corrector in dienst was van Plantijn, reeds gemaakt naar de Italiaanse uitgave van 1581, maar was nooit uitgegeven. Uitgever Petrus Montanus te Amsterdam kreeg deze vertaling in handen en heeft deze in 1612 bij Willem Jansz. laten drukken.

Aangezien in de uitgave van 1581 verschillende plaatsen (o.a. Hoorn) nog niet voorkwamen heeft Montanus in deze Nederlandse uitgave de teksten voor die plaatsen bijgevoegd die hij reeds in 1609 had gemaakt voor zijn eigen Franse uitgave van dat jaar.

De koperplaten van deze uitgaven van 1609 en 1612 waren geheel nieuw gegraveerd: getrouwe copieën van de oorspronkelijke kaarten, doch enkele millimeters kleiner.

Uiteindelijk is het boek van Guicciardini in de loop van de tijd vele malen gedrukt; een overzicht: 1567, 1567, 1568, 1580, 1581, 1582 (de eerste afbeelding van Hoorn), 1588, 1609, 1609, 1612, 1613, 1613, 1616, 1617, 1625, 1634, 1635, 1641, 1646, 1648, 1652, 1660, 1662-60, 1854 en een fascimile-uitgave van de eerste Nederlandse uitgave van nog geen twintig jaar geleden.

Bron: P.A.M. Boele van Hensbroek, De oudste beschrijving der Nederlanden, bibliografische studie.

Uitgegeven in: Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap, Utrecht, 1878.

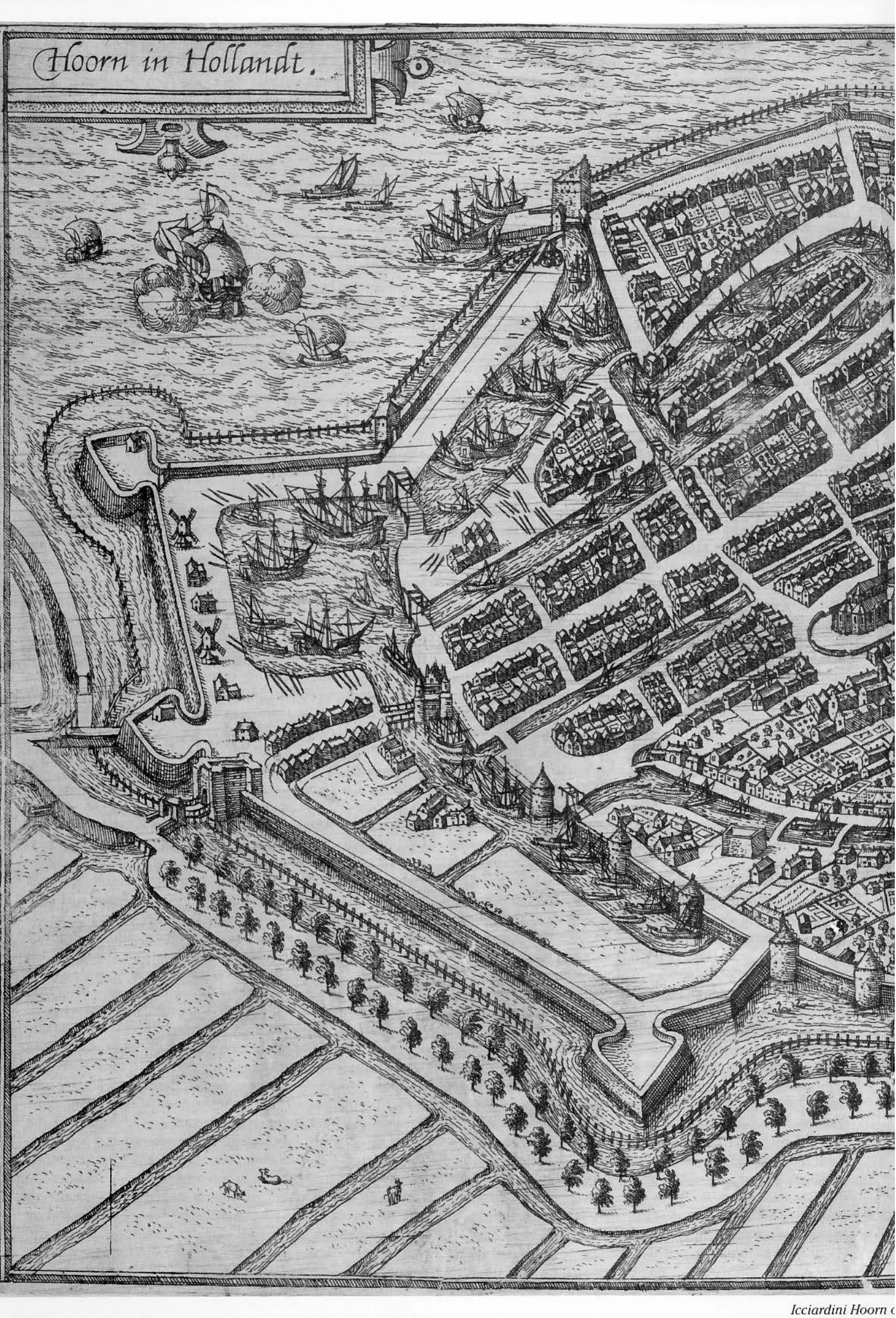
Beschryvinghe van Hoorn

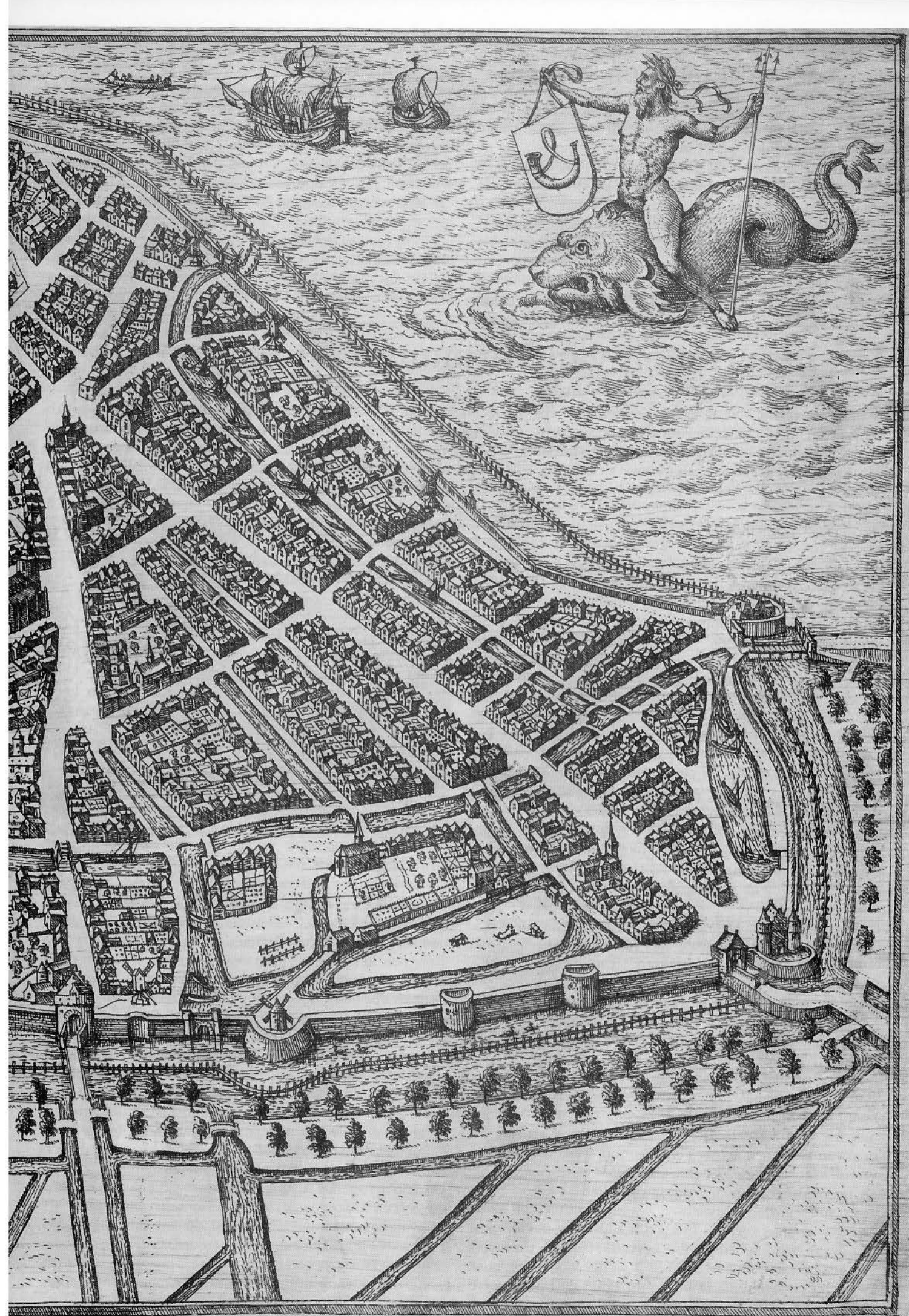
Hoorn oock op den selven boesem der Zuyderzee / twee groote mylen van Edam ghelegghen / is een schoone / rijke ende redelijcke groote stadt / met een goede ende groote havene voor de schepen : soo wel ghelegghen / ende met soo veel watergrachten rondtsom / dat sy onwinbaer schijnt te zijn met gheweldt, : want daer woont seer dapper ende kloeck volck. Hoorn heeft in de Mey een jaermarckt van botter ende kase / daer aenkomende te water ende te lande / met soo groote menichte / ende soo machtighe somme ghelts bedraghende / dattet den ghenen die het niet ghesien en hadde / ongheloofelijck soude schijnen te wesen : ende het selve wordt / mits de gherieffelijckheydt der schipvaart / van daer ghevoert niet alleenlijck tot veel steden van Nederlandt / maer oock buytens lants tot in Spangien ende Portugael. Van Hoorn is gheboren Adriaen Junius Doctoer in medicyne / ende uytmentlijck gheleerd in alle andere goede konsten / groot Poete ende wel vermaerde Philisophe.

Byv. Hoorn schijnt den naem te voeren van de Haven / welckers inkomen als een hoorne krom loopt. Andere willen houden staende dat het soo gheuoemt is van drie herberghen / die ghestaen hebben by den Cuyl / (alwaer zy het beghin der stadt stellen) onder de welcke de voornaemste eenen hoorn tot een teecken hadde / al waer de Coopliden overkomende ghelogiert werden / welcke herberghe in het midden van de marckt noch heden ten daghe overghebleven is. Andere zijnder die meynen dese stadt soo ghenaemt te zijn / om dat daer benefens woonden seer strijdbare mannen / die t'samen door het gheklanck van den hoorn / alst noodt was beroepen werden / als noch hedendaeghs gheschiedt by de Ruyterye : ende dat uyt dese oorsaecke de selve stadt den hoorn in heur Wapen voert. Hoe dat het zy / dit is gheuwis dat omtrent den jare derthien hondert het gebouw deser stadt begonnen is gheweest ende versocht / als de Denen daer jaerlijcks (soo zy noch doen) met maghere Ossen in April teghen den Somer aenquamen / alwaer zy van verscheyden Coopliden uyt verscheyden quartieren ende steden versocht werden / om de voorseyde Ossen te koopen / ende de selve teghen den Winter vet te maecken. Dese stadt is oock mede vermaert door heur jaermarkten / op de welcke groote handelinghe gheschiedt van Noordhollandtsche kaes / de welcke in verscheyden Landen vervoert werdt / daer toe van veel vreemde Coopliden opgekocht. Daer werdt soo groote menichte kaes ter marckt gebrocht / dat wel op een weeckmarckt 150000 pondt op de Waghe komt / ende meer: waer door dat Marckveldt ende de Waghe / noodigh bevonden werdt grooter te maecken. Eenighe d'eerste fondatie deser stadt toeschryven een bastaert van Radbod den Coninck / die van den Coninck Abelgil zijn broeder een hoeck landts verworven soude hebben / om tot zijnder ghedachtenisse een stedeken op te bouwen / dat hy

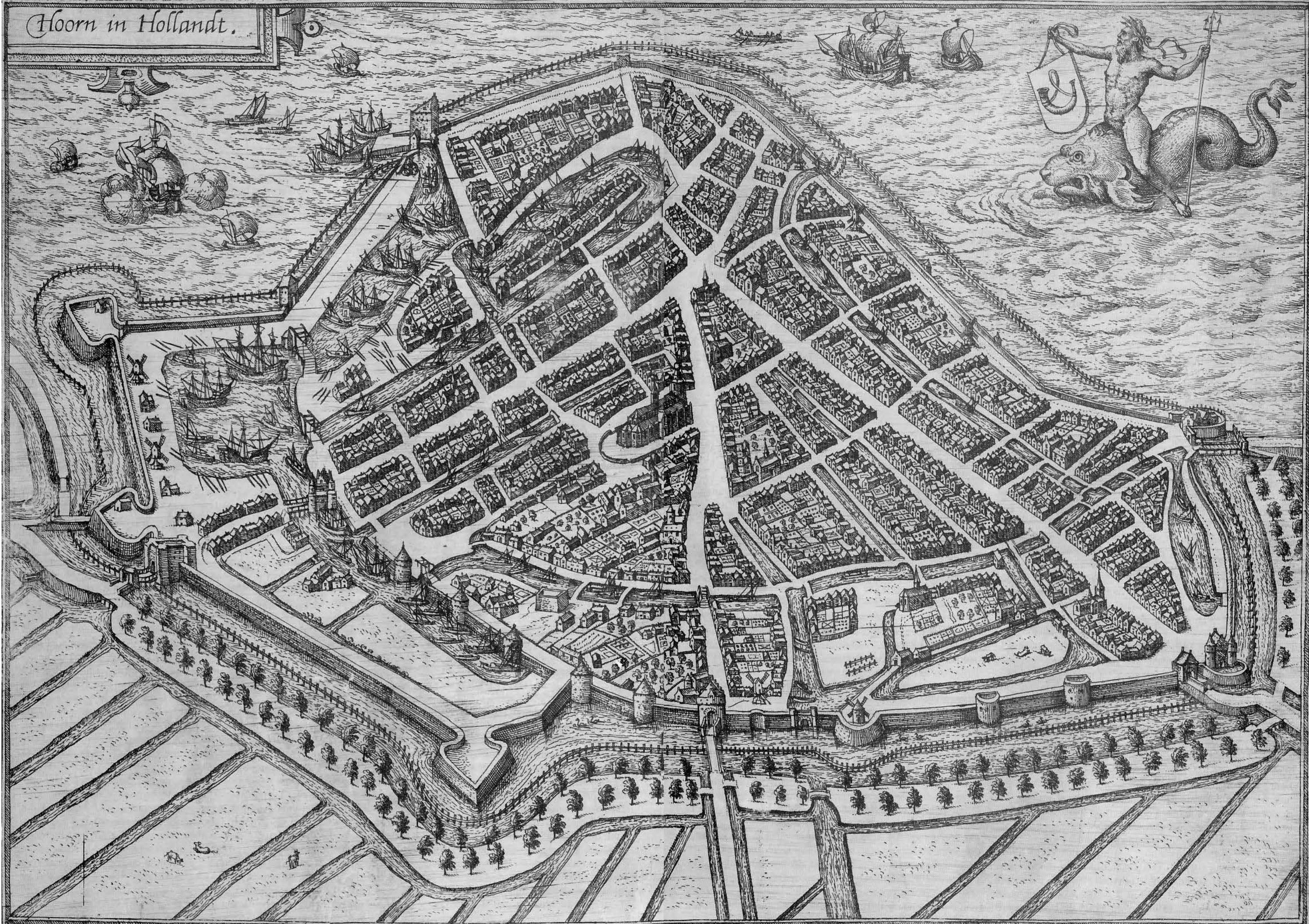
nae zijn eyghen naem soude gheuoemt hebben Hoorn / in het jaer 726 / ende dat hy in het jaer 731 soude ghestorven zijn / ende in zijn eyghen stadt begraven. Men vindt in de Cronijcken / eertijds een houten Capelle alhier gestaen te hebben / eenen Sint Cyriaco toegheeyghent den bewaerder / naederhandt Patroon deser stadt / welcke Capelle ontrent dertich jaer nae datse gheboort gheweest was / verbrandt is. In het jaer 1426 als die kennemers een groot heur volcks by een vergadert hadden / ende de huysen tot Hillerbergh / Cralinghen ende Spanghen gheruineert; ock mede de steden in Waterlandt / als Monickedam / Edam / Purmerend; ende in Westvrieslandt Medenblick / Enchuysen / inghenomen: wilden oock mede een doorgaenden tocht op Hoorn doen / die haer suer beviel / als die van Hoorn heur tegen trocken / ende vele der Kermers versloeghen / ende heuren Oversten Willem Neghel met veel andere ghevanghen namen. Een tyden als de partyschap van de Hoecksche ende Cabeljausche opgheresen was / die malkanderen quelden / beschadighden / vermoorden / verjoeghen / nu d'een / dan d'ander d'overhandt kryghende: soo ghevielt dat in het jaer 1481 veel Hoecksche uyt Hollandt verdreven werden / onder allen eenen Willem Claessen Schout van Hoorne. Dese met zijn gheassocieerde hulpe versochte aen de Schieringhers in Vrieslandt tot Sneek / belovende enen Scherne Wibbo ende Homme Leeuwens soon yeder duysent gulden / indien zy met hem Hoorn konden heroveren. Dese over sulcks dit te doen bestonden op den neghenthienden Julij / in den morgenstondt de stadt beklimmende / de selve innaemen / ende de Cabeljausche verdreven. Terstondt daer nae Martijn Velaer Schout van Hoorn / van den Stadthouder des landts Joost van Laleyn / hondert mannen tot zijnder assistentie kryghende / weder op Hoorn trock / om die stede te bestormen ende te winnen / het welck hy vromelijck dede op d'een zyde vander stede gheheeten die Karen / maer in den derden aenganck bleef hy daer verslagghen met vele zyner adherenten / ende keerden weder achterwaerts. Door dies die Stadthouder de Heere van Lalain in persooone optrock / ende den seventhiensten Julij met ses duysent mannen de stadt gheweldigher handt innam / ende den Schout Willem ghevanghen kreegh / dien hy onthalsen dede / ende drie Vriesche Capiteynen / de welcke gherantsonneert werden. In het jaer 1518 de stadt van Hoorn oock mede ghedoogen moest de wreetheydt van Langhe Pier / die van wegghen des Hertoghs van Gheldre uyt Vrieslandt met vijf hondert mannen te scheep over tooch in Vrieslandt. Dese Stadt is de Hooftstadt der West oft Benedenrijnsche Vriesen / alwaer die Bisschop van Utrecht voortijds eenen Deken was houdende van Westvrieslandt / de selve aldaer een schoone woninghe hebbende. Maer door de veranderinghe der Bisschoppen den tytel onder het Bisdom van Haerlem gheraecte. De selve stadt is oock welvarende door de schipvaart ende reden / bewoont by treffelijcke Coopliden / trefelijcken handel soo ten Oosten als ten Westen dryvende: waer door die stadt in groot welvaren / staende dese troubelen (sonder te smaecten de swerte der oorloghe hier te lande wesende) gheweest is / bysonder soo langhe als Amsterdam / wesende aen de zyde van den Coninck van Spangien / partye des lants was: waer door al den koophandel des landts meest by haer ghedreven werdt: waer door die stadt een gheheel groot ghedeelte vermeerdt / met nieuwe Poorten verciert ende versterckt werdt: ghenietende groote profyten door den grooten handel ende toevoer die daer seer bequaem viel: overmidts de goede ghelegenheydt van de Haven / seer propijs voor de schepen. Hoe wel zy voortijds aldaer seeckerder laghen / als tot bescherminghe van de selve Haven / ende afweeringhe van de onstuymighe

Hoorn in Hollandt.

Hoorn in Hollandt.

Uccardini Hoorn streets 1582.

Zeebaren / voortijdt een Eylandeken met een dorp / ghe-
noemt Dampthe / lach; het welck nu gheheel afgespoelt is.
Binnen dese stadt plach een sterck Casteel te staen / het
welck gheruineert werdt van de Boeren / oproerich door ee-
nighe schattinghe ghe worden. Dese stadt over eenighe jaren
den Gouverneur des landts niet seer en bedanckte / die de
Borgherye (tusschen malkanderen twistich) overviel / ende
deerlijck plonderde. Waer door geleert goede eendracht te
houden / dat garnisoen van den Grave van Leycester af-
danckende / gheen ander meer en wilden ontfanghen om
twist ende tweedracht te myden. Het is een stercke ende
wel bewalde stadt. De Borghers zijn mannen van wapenen /
soo ter zee als te lande / ghelijck heur Bootsghesellen wel
bewesen op de Zuyderzee / teghen de Armada des Conincks

/ in het jaer 1572 / doen zy den Admiraal den Grave van Bos-
su / rontsom (d'ander schepen vluchtende) besetten ende
bestormden / soo dat hy als ghevanghen man hem selven
overghaf / ende ghevanghen binnen Hoorn / alwaer de Sta-
ten van Noordthollandt heur vergaderinghe hielden / ge-
brocht ende ghehouden werdt / tot die Pacificatie van
Ghent. Ende tot gheheughenisse der heerlijcke victorie de
Wimpelen van het schip van den Admiraal / zijn in de Ker-
cke aldaer opghehanghen / wesende een schoon ghebouw /
met eenen netten fraeyen houten tooren in loot bekleedt /
conform (maer kleynder) den toorn van Haerlem / als wes-
ende het handtwerck van een meester. Hier in dese stadt re-
sideert de Admiraliteyt van het Noordtquartier oft West-
vrieslandt by ghebeurte / soo wel als tot Enchuyzen.

Herinneringen van Vermande (7)

In deze aflevering van de herinneringen van onze stadgenoot en boekhandelaar een verhaal over het jaarlijks terugkerend evenement van de harddraverij op de Turfhaven. Eigenlijk gaat het meer over een nevenactiviteit bij deze harddraverij, de ballonoplatingen op het Doelenplein. Voor velen was het de eerste keer, dat ze een mens los zagen komen van het aardoppervlak. Sensatie was er ook bij, zoals blijkt uit het hierna volgende verslag van een mislukte ballontocht.

Harddraverij - Luchtballon

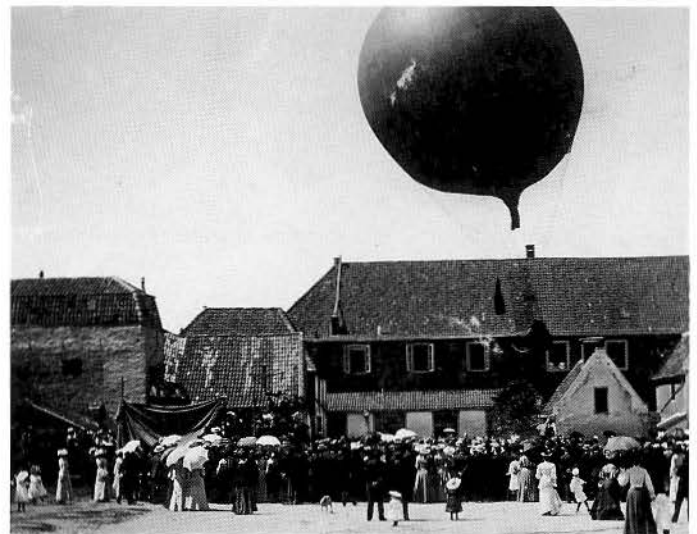
's Zomers werd jaarlijks op de Turfhaven een harddraverij, korte baan, gehouden, ook nu gebeurt dit nog. Er werden dien dag ook andere volksfeesten gegeven die veel menschen naar Hoorn deden trekken. 's Morgens zou een balloncaptif worden opgelaten, ik meen in 1894. - Dit was een luchtballon met open mand, bevestigd aan een lange kabel welke door een windas werd afgewonden bij het opstijgen en weer teruggewonden bij het dalen. - Het Doelenplein was het feestterrein, daar werd de ballon de vorige dagen langzaam met gas gevuld. Dien dag zelf was het heerlijk zomerweer en na eerst eenige ballonnetjes te hebben opgelaten om de windrichting te bepalen, steeg de ballonvaarder, in zijn mand, zwaaiend met zijn hoogen hoed, langzaam naar boven, onder gejuich van het talrijk publiek.

Een misschien honderd meter hoog draaide de wind en begon de ballon scheef te trekken. Toen bleek het net, waarin de losse ballon gevangen zat, niet sterk genoeg te zijn en de eene maas na de andere knapte en bobbels ballon kwamen naar buiten puilen.

De heer Dr. Meyers, leeraar in de natuurkunde aan de H.B.S. was de eerste die het gevaar zag. Hij snelde naar de kabel onder het roepen: Jongens trekken" - Dit was juist bij tijds want de windas kon de scheeve kabel niet opwinden. Het publiek snelde toe om in te palmen, misschien trokken ze in hun ijver te hard, want in vrij snel tempo knapten de mazen van het net stuk, de ballon pulde er met groote bobbels uit, ontsnapte en dreef weg naar zee.

De mand tuimelde, de luchtvaarder viel er uit en teekende zich tegen de blauwe hemel af als een heel klein poppetje, 't hoofd naar beneden, armen en beenen gespreid. De mand met net en touwwerk viel er achteraan. Snel groeide dit beeld en verdween achter een schutting welke Doelenplein van de Vest scheidde. 't Publiek stroomde naar de schutting die neergedrukt werd en de lawine doorliet.

Tot geluk van de luchtvaarder viel hij in de gracht bij de Kruittoren, bleef rechtop met z'n hoofd in de modder steken, waaruit hij spoedig werd bevrijd. Mand en touwwerk viel eenige meters naast hem in 't water. Wonderlijk goed kwam hij dit avontuur te boven. In Hotel de Doelen werd

Oplaten ballon op het Doelenplein.

van kleeren verwisseld en zijn geringe wonden verzorgd. 's Middags zat hij met verbonden hoofd en arm op de tribune naar de harddraverij te kijken.

Tusschen het publiek stond een heer met volwassen dochter, die vrij zenuwachtig was, naar de ballon te kijken. Op 't critieke oogenblik roept ze: „Vader, wat gebeurt daar? en met een „Oh! dat is niets, dat hoort erbij”, stelde de laconieke vader zijn dochter gerust.

De harddraverij ging gewoon door. De paarden sierlijk opgetuigd met rosetten en vlechtjes in manen en staart. In de tildbury's de boerinnen in West-Fries costume, gewapend met korte stok voor 't ringsteken. 't Publiek werd door touwen opzij van de baan gehouden die met zand bestrooid was. Op de tribune was gelegenheid tot wedden op 't mooiste of snelste paard, wat de belangstelling verhoogde.

Op zoo'n feestdag kregen de meeste arbeiders een halve dag vrij en wapperde de driekleur van vele woningen. 's Avonds groot vuurwerk, meest op het schietlandje (nu zeepark), ook wel op een weide aan de Draafsingel of op het water der Oosterpoortsgracht.

Aan belangstelling ontbrak het daarbij nimmer.

Geschillen over monumentenwoningen met de fiscus

Mr. D. J. Gouwetor

Indien u dit leest bent u een monumentenbezitter of van plan dat te worden. Als het gaat om een eigen woning in privé-bezit, niet horend tot uw ondernemingsvermogen, dan is dit stukje voor u bestemd.

Het woongenot wordt belast door bijtelling bij het inkomen van het langzamerhand beruchte huurwaardeforfait, dat na jarenlang gelijk te zijn gebleven, sinds 1989 regelmatig wordt verhoogd om de financiële problemen van de rijksoverheid te verlichten. Daarbij wordt een koppeling gelegd met huurverhogingen. De nieuwste bezuinigingen die in februari van dit jaar zijn aangekondigd in het kader van de 'Tussenbalans', maken het sparen en beleggen door aantasting van de rente- en dividendvrijstellingen weinig aantrekkelijk. Hetzelfde geldt voor het vervallen van de aftrekbaarheid van de rente betaald op consumptief krediet (persoonlijke leningen e.d.). Ik kan u maar een ding aanraden: verhoog uw hypothecaire lening of benut uw spaargeld voor de restauratie of onderhoudswerkzaamheden aan uw monument. Immers hypotheekrente blijft aftrekbaar en er is nauwelijks een betere besteding van uw geld denkbaar. En dan is er het voordeel van de aftrekbaarheid van de restauratie- of de onderhoudskosten naast de aftrek van kosten van afschrijving van het gebouw en de overige eigenaarslasten (onroerendgoedbelasting, polderlasten, verzekeringspremie casco e.d.).

Er zijn een aantal veel voorkomende geschilpunten met de belastingdienst, waarvan ik enkele zal aanroeren.

Is het monument een bron van inkomen?

In twee gevallen is de aftrekbaarheid van de restauratiekosten uitgesloten:

1. De fiscus vindt dat het pand thans geen bron van inkomen is omdat daaruit redelijkerwijze per saldo geen positieve opbrengsten zijn te verwachten, afgezien van de rente en kosten van geldleningen. Het gaat bijvoorbeeld om een onbewoonbaar en niet verhuurbaar wrak of een bouwval met dermate hoge jaarlijkse kosten voor onderhoud, dat zonder ingrijpende restauratie langdurig jaarlijks van een negatieve opbrengst sprake zal zijn. Een notaris te Z. zag aldus op 21 maart van het vorig jaar door de Hoge Raad de aftrek geblokkeerd van de restauratiekosten van een in steen opgetrokken duivetoren uit 1661, die midden in een verpacht weiland stond met prikkeldraad omgeven en op enige afstand van de boerderij, die eveneens was verpacht, met uitzondering van de herenkamer.

Na de restauratie kan een nieuwe bron ontstaan en daarmee wordt de aftrekbaarheid na afloop van de restauratiejaren hersteld.

2. Ook is het mogelijk dat het pand nu een bron van inkomen is, maar door een radicale tonnen kostende verbouwing een geheel nieuwe bron ontstaat.

Het boerderijtje dat op instorten staat wordt een riant buitenverblijf of de oude korenmolen een comfortabele woning. Het Hof Arnhem heeft op 17 september 1990 de inspecteur in het gelijk gesteld die de aftrek had geweigerd van een door brand aangetast monument, verbouwd voor f 208.855,-,

na aankoop voor f 75.000,-, waarvan f 36.000,- voor de opstallen.

Toch behoeft niet te worden getreurd, want is geen aftrek mogelijk dan wordt door het Rijk de basissubsidie voor restauratiekosten met 30% van de subsidiabele kosten verhoogd. Dit levert alleen geen soelaas op in die gevallen waarin geen subsidie is aangevraagd.

Betreffen de kosten onderhoud of verbetering?

Veel strijd wordt geleverd over de vraag of er sprake is van onderhoudskosten of van niet-aftrekbare verbeteringskosten. Onderhoud is volgens de rechtspraak het geheel van werkzaamheden dat ertoe heeft gestrekt om het pand zoals dat bij de aanvang van de werkzaamheden bestond, in bruikbare staat te herstellen en aldus de ingetreden achteruitgang op te heffen. Niet aftrekbaar zijn kosten voor verbetering, waardoor de bestaande toestand wezenlijke verandering ondergaat. Als de bestaande toestand al is verpest, dan betekent het dat terugbrengen van de originele staat niet aftrekbaar is.

Afschrijving hoe te berekenen?

Bij verhuurde woningen is de afschrijving 15% van de economische huurwaarde. Sinds een uitspraak van 9 januari 1981 van het Hof Amsterdam is de fiscus conform deze rechterlijke beslissing van mening dat de afschrijving van monumenten kan worden gesteld op 15% van het produkt van $3 \frac{2}{9}$ maal de forfaitaire huurwaarde, aanmerkelijk minder dan 15 procent van de economische huurwaarde. Bij een waarde tussen f 90.000,- en f 120.000,- is de afschrijving volgens de fiscus in 1990 f 783,-. Indien de economische huurwaarde wordt gesteld op 10% van de waarde in het economisch verkeer van het pand ($100/60 \times$ de waarde in bewoonde staat), dan is de economische huurwaarde bij een waarde in bewoonde staat van f 120.000,-: 10% van f 200.000,- = f 20.000,-. De afschrijving is dan f 3.000,-, bijna vier keer die volgens de methode van de belastingdienst. Volgens mij is het verdedigbaar dat dit de enig juiste wijze van berekenen is. Reeds enige jaren ben ik hierover in conflict met de Hoornse inspectie. Recentelijk heeft dat weer een bezwaarschrift van mij opgeleverd. Niet uitgesloten is dat het zal uitmonden in een beroep bij de rechter. Intussen kan ik een ieder aanbevelen mijn standpunt bij de aangifte of later door indiening van een bezwaarschrift te volgen.

Merkwaardigheden en minder bekende aspecten van het historische Hoorn

Het moeten dit keer soms barre tochten geweest zijn voor de trouwe speurders van deze rubriek. Er moesten sneeuwjachten getrotseerd worden en voor het leven gevreesd worden, gezien de aalgladde straatstenen. Maar diverse lezers zijn er toch uitgekomen. Ondanks vrieskoude en geglibber over kinderhoofdjes en trottoirbanden mocht ik toch weer de nodige goede inzendingen binnen krijgen.

De oplossingen:

Foto 1:

Deze haan draait boven de Vale Hen nr. 3. „Ik maak me sterk,” schrijft de heer Wester, „dat het beestje vervaardigd is door loodgieter Pranger die zijn bedrijf een paar jaar geleden heeft verhuisd van het Grote Oost naar deze plek.”

Foto 2:

Rick Singer schrijft hierover: „De soldaat is een boogschutter vervaardigd door Jeronimus Sutel (1587-1631) uit Duitsland en te zien op het poortje Achter de Vest, daterend uit 1638.” De heer Homan meldt nog: „Het is zuiver toeval dat ik dit ontdek op de feestdag van Sint-Sebastianus, namelijk 20 januari. Hij is patroonheilige van de boogschutters en de kruisridders.” Daarom was hij de patroon van de jonge Hoornse schutters.

Foto 3:

De stenen vaas met de gezichten is te vinden op het poortje van de voormalige Latijnse School. Het stond ooit in de Kruisstraat maar is in 1956 verhuisd naar het Munnickenveld als ingangspoort voor het Claes Stapelshofje.

Foto 4:

Muntstraat 20. Het kunstwerk beeldt af de hogepriesteres van Isis. Zij zit voor de ingang van de Tempel van Isis. De afgebeelde zuilen moeten blijkens de letters erop de zuilen voor de tempel van koning Salomo voorstellen. Isis is de Egyptische moedergodin, beschermster van moeders en kinderen en de behoedster van het gezin. Rick Singer schrijft: „Bij navraag vertelde de eigenaresse van het pand, waarin de esoterische boekhandel ISIS is gevestigd, dat zij het inwendige van het pand beschouwt als de tempel van Isis en dat de gevelsteen (het beeldhouwwerk buiten) de bewaakster van de tempel weergeeft.”

Foto 5:

Over deze gevelsteen kreeg ik van verscheidene kanten informatie. Ik citeer uit de uitvoerigste mededeling (van de heer Singer): De gevelsteen, getiteld „Het Kleine Loo”, bevindt zich aan het pand Munnickenveld 14. Ik heb begrepen dat de bewoner vroeger in een pand genaamd „Het Grote Loo” woonde en nu op Munnickenveld 14 kleiner gehuisvest is. De vos op de afbeelding verwijst naar de naam van de bewoner van het pand. Enkele inzenders oefenen kritiek op de zuurstokkleurige voorgevel en ook wordt verwezen naar de fraaie nieuwe gevelsteen aan Munnickenveld 10, vervaardigd door de beeldhouwer Tony Gerlach in opdracht van de bewoonster, mevrouw Thea van Balen.

Goede oplossingen kwamen binnen van: fam. Hellingman,

fam. Lampe, J.C. Beekhof, Josine Schrickx, J. de Rooy, G.S. Jol, Frank Vollmuller, mevrouw M.C. Mes, mevrouw J.C. Waard-Opmeer, Els Lust en Harm Stumpel, Rick Singer, J. Homan, J. Wester, Joke en Ben van Tartwijk. De boekenbon is gewonnen door Josine Schrickx.

Nieuwe prijsvraag:

Foto 1:

Een oud pandje waarvan de geleerden melden dat de goot aan de voorgevel heel bijzonder is: een badding- of batting-goot (een soort uitgeholde plank die voor de opvang van het hemelwater dient).

Kent u dit pandje met zijn compleet houten dakkapel?

Foto 2:

„Salon pour la Coupe de Cheveux et de la Barbe” hangt er aan deze kapsalon in het hartje van Hoorn. Dat is toch wat anders dan al die foeilelijke reclame die je zo vaak in Hoorns binnenstad aantreft. Waar te bewonderen?

Foto 3:

Een nieuwe haan. Nee, niet die boven de Vale Hen. In een heel ander stadsgedeelte, ver van het N.S.-station.

Foto 4:

Een aardige raampartij met daaronder een leeg „veld” waarin wellicht ooit een wapen was afgebeeld, gezien de toepasselijke omlijsting. Weet u hier meer van? Ik ben reuze benieuwd.

Foto 5:

Een berglandschap? Schuivende gletschers? In ieder geval vereist de monumentale toegang hier aspirant-bergbeklimmerskwaliteiten. Waar kunt u in het warm kloppend hart van Hoorn de bergsport beoefenen?

Zoals altijd ontvang ik uw oplossing graag met wat commentaar of nadere uitleg (J.M. Baltus, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn) en wel voor 15 mei 1991. Onder de goede inzendingen wordt traditiegetrouw een boekenbon verlost.

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

En zij verlevendigden de Hoornse straten

Henk Saaltink

Van mevrouw Renckens uit Den Haag ontving ik mede namens haar broer een serie van elf foto's van straatafbeeldingen uit het begin van deze eeuw. Er moeten nogal wat bekende Hoornse figuren uit die dagen op staan, zoals "drie koeien drie" of de "eierenpikker". Mensen die in die tijd het Hoornse straatbeeld verlevendigd hebben, maar die nu zo goed als vergeten zijn. Het leek me daarom beter ze niet in de rubriek *men vraagt ons* op te nemen. Ik heb deze foto's hier gepubliceerd niet alleen om hun historische waarde, die ze ongetwijfeld bezitten, maar om het werk van een voor mij naamloze kunstenaar te laten zien. Deze man, mogelijk deze vrouw, was bijzonder gevoelig voor de persoonlijkheid van de mens die hij voor de camera kreeg. Hoewel het hier getoonde werk van wisselende kwaliteit is - er kunnen zich ook door anderen gemaakte foto's onder bevinden - bestaat een deel van de collectie uit opnamen die ver boven het gemiddelde niveau liggen van de doorsnee fotograaf in een klein provinciestadje. De eerste zes foto's laat ik u hier zien, de laatste vijf in het volgende nummer.

Dramatiek

De serie is uitgebracht door de firma H. Stumpel onder de titel „Momentopnamen uit het Hoornsche straatleven”. De achterzijde is bedrukt als briefkaart. Een van de exemplaren is inderdaad per post op 12 september 1946 vanuit Hoorn naar Den Haag verstuurd, maar dat moet lang na de vervaardiging van deze prentbriefkaarten geweest zijn. Mogelijk waren ze in dat jaar nog in de handel; nieuw materiaal was schaars in de naoorlogse tijd. De reeks is onvolledig, gezien de nummers die, overigens nogal slordig, in witte inkt op de foto's zijn aangebracht. Op dezelfde manier zijn de opnamen van passende titels voorzien, waardoor het geheel soms tot een overdreven aandoende lolbroekerigheid omlaag gehaald wordt. Maar als we die wat onnozele titels weglaten, blijven er uitstekende foto's over die bepaalde kanten van de Hoornse samenleving rond het jaar 1900 haarscherp belichten. Door de onvolkomenheid van de apparatuur zijn de achtergronden soms wat wazig uitgevallen, waardoor de mensen in kwestie nog indringender naar voren komen dan de bedoeling was. Het is jammer, dat de techniek toen nog maar een beperkt aantal grijswaarden toeliet. De afstand van diepzwart naar krijtwit was veel minder groot dan nu. De fotograaf heeft zijn opnamen kennelijk voor een Hoornse publiek gemaakt door zijn aandacht vooral te richten op figuren of situaties die bij de plaatselijke bevolking bekend waren. Het is de sterkte van de fotograaf dat hij ondanks het onderwerp van de foto's, dat hem ongetwijfeld door de uitgever was opgegeven, niet in clichés is vervallen. Hij kiest vaak als onderwerp figuren die opvielen, doordat ze op de een of andere manier niet aan de gangbare normen van die tijd voldeden. Wij kennen die figuren niet meer en daarmee krijgen die foto's een veel meer algemeen geldige waarde. De beschouwer van nu gaat namelijk veel meer dan de man of vrouw van toen letten op de omgeving van het gefotografeerde object. Met omgeving bedoel ik alles wat door de fotograaf onbewust en wellicht ook ongewild meegefotografeerd is. Dat kunnen zijn zaken als kleding en gebruiksvoorwerpen, maar ook de houding en het zich bewegen van mensen uit die tijd. Het zijn juist deze in de tijd zelf als bijkomstig ervaren onderdelen van de foto, die die beelden zo tijdsgebonden maakt. Typisch bij voorbeeld voor de foto's en dus voor hun tijd is de houding van veel mannen: handen in de zak, bovenlijf naar achter, iets geknikte knieën. De waarde van deze foto's ligt m.i. niet in de eerste plaats in de informatie die ze verschaffen, maar in de manier waarop de maker erin geslaagd is menselijke dramatiek te laten zien, waardoor sommige foto's een bijzondere spanning krijgen. Met dramatiek bedoel ik het menselijk reageren op elkaar of op de fotograaf en op de situatie waarin zij zich bevinden.

Een bekende.

De foto's

De eerste foto heeft als titel „Een bekende”. Waarschijnlijk wordt daarmee de ietwat mismaakte linker figuur bedoeld de man met de baard, die de enige is die niet in de lens kijkt. Gefotografeerd worden was in die tijd zo iets bijzonders, dat het onmogelijk was de fotograaf met zijn omvangrijke apparatuur te negeren. De man lijkt door iets getroffen te zijn dat hem diep raakte, zodat hij vergat naar de lens te kijken. De houding is afwerend, bijna agressief met een door snelle beweging onscherp geworden rechterhand. Je krijgt het gevoel, dat je als een gluurder naar iets zit te kijken dat niet voor de buitenwereld bestemd is. De lange man links met een stevige pruim achter de kiezen kijkt met een forse hoeveelheid argwaan naar de fotograaf en dus naar ons. Het is alsof er elk moment een flinke straal tabakssap onze richting uit zal komen. Door de houding van deze twee krijgt de foto een zekere spanning. De beide overige figuren vormen het publiek dat een beetje lachend naar de mensen op de voorgrond of naar de fotograaf kijkt. Ze neutraliseren de spanning enigszins, omdat je het gevoel krijgt, dat je niet de enige toeschouwer bent. Wie de bekende is, vind ik in dit geval er niet zo erg toe doen. De fotograaf heeft hier bewust of onbewust een bijzondere foto gemaakt. De tweede foto ook weer van „een bekende” - volgens een

Een bekende.

notitie op de achterzijde moet het een zekere Buis zijn - is van een treurigheid waar je wee van wordt. Een of ander menselijk wrak staat met een schurftige muur als achtergrond wat wezenloos in de lens te staren. Waarschijnlijk was de man bekend door zijn onaangepast gedrag. De haastig neergegooide fiets voor de werkplaats links suggereert een bedrijvigheid waar hij niets meer mee te maken had.

De derde opname heeft de voor mij onbegrijpelijke titel „Rust roest”. De centrale, op een hekje leunende figuur ziet

Rust roest.

er voor mij minder roestig uit dan de man op de vorige foto. De rust lijkt me overigens meer een soort pose voor de fotograaf ter wille van het mooie plaatje. Veel interessanter is de man rechts, die wat sloom, maar ook weer met een zeker wantrouwen naar de toeschouwer kijkt. Op de achtergrond is er een heftige beweging van vechtende of handeldrijvende mannen. Die tegenstelling tussen voor- en achtergrond is het meest boeiende aan deze foto.

De vierde foto is evenals de drie voorgaande, op de Rode

Strootje rapen.

Steen opgenomen tijdens de kaasmarkt. Hij draagt de titel „Strootjes rapen” en dat slaat dan waarschijnlijk op de bezigheid van de rechter figuur. Volgens een mededeling op de achterzijde van de kaart is het Teunissen van de Gemeente Reiniging. Het paar dat zich bezig houdt met deze primitieve vorm van marktreiniging, is duidelijk afgescheiden van alles wat er op de markt gebeurt. De handel in kaas heeft geen aandacht voor het werk van Teunissen en zijn rokende assistent. Ze staan er wat verloren bij met het produkt van hun werk, een bosje stro.

Met de laatste foto „Het warenhuis” is iets vreemds aan de hand. Als we op de titel afgaan zou de man rechts met zijn handwagen vol huishoudelijke artikelen het middelpunt moeten vormen, maar het zwaartepunt ligt bij de man links, hoewel het beeld van deze figuur onscherp en donker is. Hoe je ook kijkt, de blik wordt telkens via de heer met de bolhoed en de beide vrouwen met hun helwitte schorten weer naar links geleid. De man achter de kar en de rechter vrouw kijken met een half oog naar de fotograaf. Het lijkt erop, alsof hier een toneelstuk opgevoerd wordt, waarin de

Hoornse equipage.

Het warenhuis.

De twee volgende opnamen laten iets van de straathandel zien. In het beeld van de „Hoornse equipage” ligt de grote tegenstelling tussen voor- en achtergrond, donker en licht. Het centrale punt van de foto is de man achter de hondekar. Er kan een lijn getrokken worden van de voet van de boom links onder via de koppen van de beide honden naar de man. Daardoor wordt de blik naar de figuur van de man getrokken, ook al omdat dit het enige deel van de zwarte voorgrond is dat direct tegen de bijna witte achtergrond is geplaatst.

Maar ook deze man heeft voor de wereld om hem heen geen aandacht. De honden wachten tot er wat gaat gebeuren. En ook de toeschouwer.

meeste spelers hun rol slecht kennen. Ze hebben de opdracht gekregen natuurlijk te doen en de camera te negeren, maar met uitzondering van de man en de vrouw links lukt dat maar matig. De hoofdpersoon van deze opname, een vage en onduidelijke figuur, is als een voorbijganger die je heel vluchtig ontmoet, maar die desondanks in je geheugen blijft hangen. Je blijft je afvragen, waarom hij wegloupt. Dat is het wat spanning aan deze foto geeft.

Ik heb u hier wat foto's laten zien, die aan het begin van deze eeuw door een onbekende Hoornse fotograaf gemaakt zijn. Foto's die meer geven dan een stukje verleden tijd en die daardoor ook langer in ons geheugen blijven hangen.

Veel nieuwe foto's ontving ik in het afgelopen kwartaal, maar er was dit keer slechts een enkele lezer die me iets wist te vertellen over personen die voorkwamen op foto's in het vorige nummer. Ik begin met dat ene antwoord en behandel daarna de nieuwe foto's.

Christelijke-schoolkinderen

Alleen de opname van de klas van de christelijke school aan het Nieuwe Noord maakte iets los bij een paar lezers. Het was mevrouw Pitstra-Basjes die de heer Beek van de Drieboomlaan opspoorde die tenslotte een groot deel van de gegeven namen bij de op de foto voorkomende kinderen en onderwijzer wist te plaatsen. Mijn hartelijke dank voor deze medewerking. Aan de hand van de schets geef ik u de gevonden namen. 1. De heer Koldijk, de onderwijzer. 2. Zeger Karssen. 3. Jetse Schaafsma. 4. Annie de Jongh-Visser. Het 'de' dat in de lijst bij de foto ontbreekt is voor rekening van de heer Beek. 5. Nies Blokdijk. 6. Jannie de Graaf. 7. Marie Groen. 8. Co Karssen. 9. Jos Groot. 10. Henk Hekkert. 11. Herman Huson. 12. Pier Postma. 13. Jan Steen. 14. Jaap Homan. 15. Anton Pitstra. 16 en 17. Twee Spangers, dus zonder r. Welke leden van de familie is onbekend. De lijst in het vorige nummer geeft alleen nog een Bertie en dat kan op beiden slaan. 19. Simon Fontijn. 20. Arie Groen. 21. Anton Blokdijk. 24. Mien Karssen. 25. Een volgens de heer Beek onbekende De Jongh-Visser. De lijst noemt hem Jan, ik durf me wel daarbij aan te sluiten. 27. Henk Huson. 28. Jo Postema. 38. kan Coba karssen zijn. 45. Dien Steen. Er zijn nogal wat plaatsen open gebleven. Ik hoop die nog van een van onze lezers te ontvangen. Datzelfde geldt voor de beide andere foto's. De kans dat deze laatsten nog herinneringen oproepen is kleiner omdat bij dit soort opnamen de leeftijd een rol gaat spelen. Wie daar in het begin van zijn leven is afgebeeld en nu nog leeft, moet op zijn minst zo'n zeventig jaar zijn. En ook niet ieder kent direct zijn grootvader of groot-

moeder uit de tijd van de korte broek met bretels of de strik in het haar. Maar ik hoop, dat hier misschien toch nog iets los zal komen. Hoorn was tenslotte een kleine plaats.

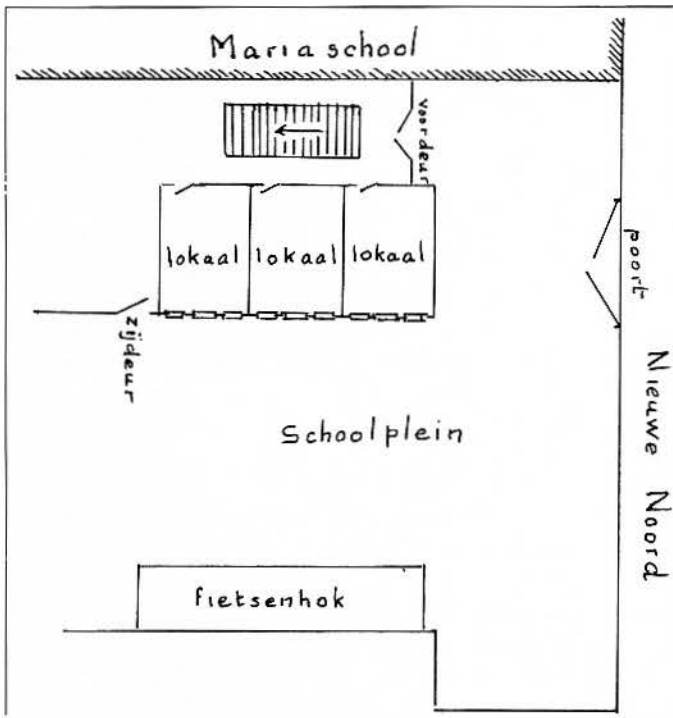
Mevrouw Pitstra overhandigde me ook nog een situatieschetsje van de ligging van de christelijke school aan het Nieuwe Noord op de plaats waar een bekend Nederlands warenhuis zijn bedrijfspanden heeft neer laten zetten. Als ik het geheel goed interpreteer, zien we over de muur op foto 2 van blz. 117 de gevels van het Nieuwe Noord. Ik laat het schetsje hierbij afdrukken.

Muntstraatschool

Nu dan dus de nieuwe foto's. De eerste opname die ik u laat zien, ontving ik van Paul en Janna Chün uit Haarlem. Janna is een dochter van mevrouw Selie, die me een foto toezond, die geplaatst is in het juni-nummer van 1990. Daar zagen we een klas van de Muntstraatschool, zoals deze eruit zag in 1922 of 1923. De enige bekende figuur was Andries Selie. De nieuwe opname is ook weer van een klas van de Muntstraatschool en ook weer is de enige bekende Andries Selie. Ik neem daarom aan, dat het dezelfde klas is, zij het twee of drie jaar later. Van de dertig kinderen op de oude foto zijn nu 12 namen bekend. Ik hoop, dat een van onze lezers mij de namen kan geven van het schoolvolk op deze plaat en wellicht alsnog een paar namen weet te achterhalen uit het juni-nummer. Ik geef u bij deze foto geen schets. Indien nodig kunt u de kinderen en onderwijzer zelf nummeren. U gaat daarbij van links naar rechts en van voor naar achter.

Eerst de twee horizontaal uitgestalde jongens, dan de zittende rij, daarna de beide jongens op hun knieën en tenslotte de nogal vrij opgestelde, staande, achterste rij waarbij u alleen let op de volgorde van de gezichten. Andries is de vierde van links op de tweede zittende rij. De lokatie is duidelijk. Achter de schutting is de vleugel van het weeshuis langs de Turfhaven te zien.

Situatieschets van de Chr. Lagere School Nieuwe Noord 36.

Zangkoor „Morgenrood”

Van de beide opnamen die ik ontving van mevrouw Danner-Swagerman uit Hoorn, wil ik er in dit nummer een plaatsen. De staat waarin deze foto verkeert, is ronduit slecht en ook zijn de namen van alle afgebeelde personen bekend. Toch neem ik hem op, omdat het een goede foto is. De fotograaf is een vakman geweest. De compositie is uitstekend: de groep is geplaatst tegen een naar links wegglopende laan van kale bomen die een grote diepte suggereert. Ook verstaat deze fotograaf de kunst om - voor zover dat bij een groepsportret mogelijk is - van elk lid van de groep de eigen persoonlijkheid naar voren te laten komen.

Het zijn de leden van het zangkoor „Morgenrood”, dat in Hoorn net als in andere plaatsen van ons Nederland van voor 1960 in de socialistische zuil thuishoorde. De opname is van ca. 1930. Op de achtergrond is vaag - ik weet niet, of hij op de afdruk in het blad helemaal zal zijn weggefallen - een radiozendmast te zien, zodat ik aanneem, dat de foto gemaakt is ter gelegenheid van de een of andere radio-uitzending. De namen zijn: op de achterste rij van links naar rechts C. Dapper, R. Kossen, Sjef Bakker, Jacob de Weger, Manus Leusden, Cor Schuurman, W. Bakker, C. Rutgerink en

Klas van de Munststraatschool ca. 1925.

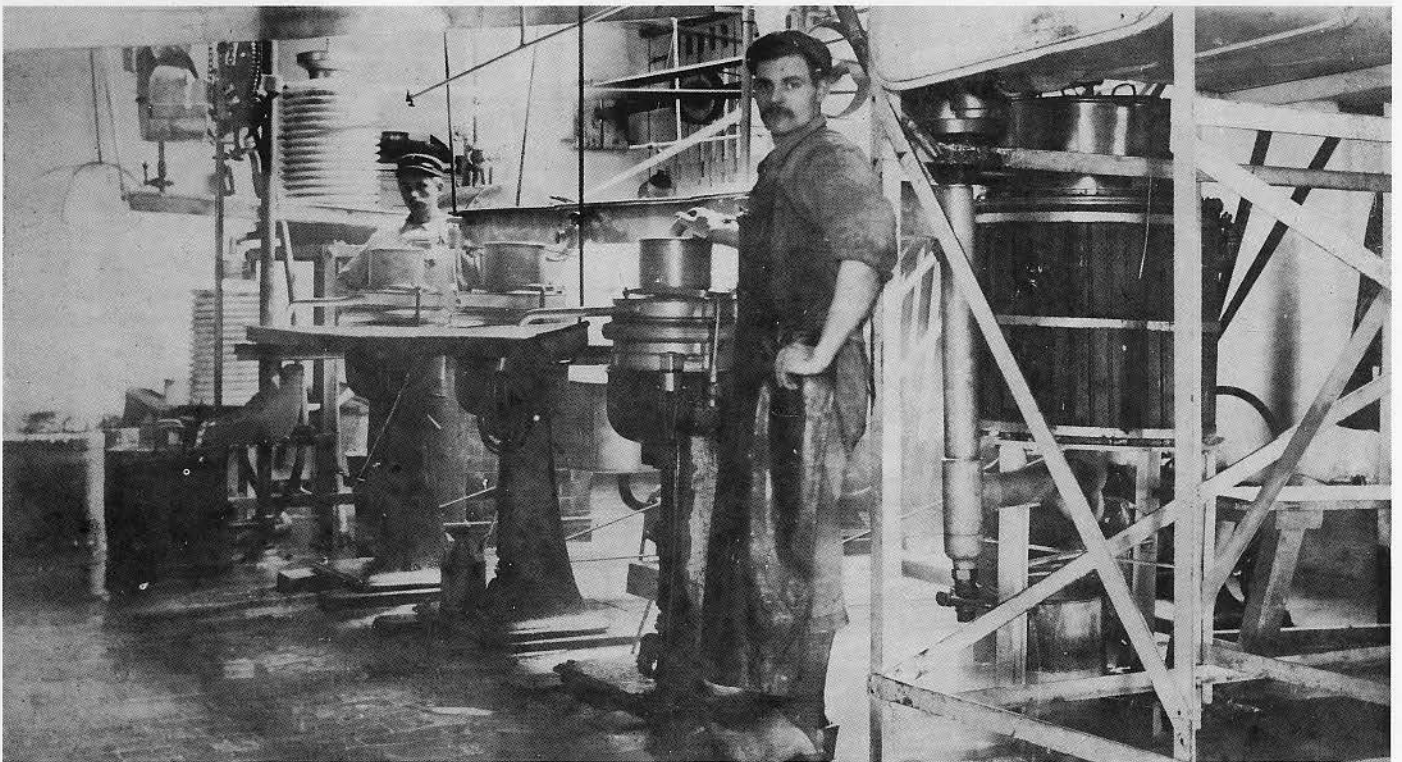
Arbeiderszangkoor „Morgenrood”, ca. 1930.

P. de Jong. Op de tweede rij van links naar rechts Hakhof sr., A. Gronert, de Boer, H. van Hinte, Toon Danner, T. Rayer, Co Stolk, Jan Boesaart, C. Moeyes, Willem de Rooy, Dirk Kleipoel. Voorste rij van links naar rechts Hofwegen, Dries Schuurman, De Boer, de dirigent Harmsen, D. Bakker, P. Wagemaker, Piet Tonneman, Piet van Hinte en Klaas Hakhof. Wellicht kan een van onze lezers mij nog wat aanvullende

tot zaterdag bezig waren. Toegegeven, de mannen bij het karretje met melkbussen staan wel erg netjes opgesteld voor de fotograaf. Maar geheel natuurlijke foto's kunnen we uit die tijd - ik schat, dat het opnamen zijn uit het begin van deze eeuw - niet verwachten. De fotograaf had een naar onze begrippen vrij lange belichtingstijd nodig en bewegende figuren zouden al snel onscherp geworden zijn. Bovendien

Personeel van de melkfabriek „Horna”.

Interieur van de melkfabriek „Horna”.

gegevens verschaffen over de geportretteerden of over het zangkoor.

Melkfabriek „Horna”

Mevr. Kuiters uit Hoorn stuurde me een grote hoeveelheid foto's waarvan ik er in dit nummer twee plaats. Het zijn naar mijn mening bijzondere opnamen, omdat ze mensen laten zien in hun werkomgeving. Mensen in hun gewone daagse kleren, temidden van de dingen waarmee ze van maandag

zal de opdrachtgever voor de foto's, naar we mogen aannemen de eigenaar van de melkfabriek, in de eerste plaats een goed beeld van zijn bedrijf hebben verlangd en niet een goed gelijkend portret van al zijn werknemers. Arbeidsfoto's uit die tijd zijn voor Hoorn nogal zeldzaam, ik ken er tenminste maar een paar.

Natuurlijk vraag ik ook hier om de namen van de mensen die zijn afgebeeld. Ook ontving ik graag wat informatie over deze melkfabriek. Ik hoop, dat er wat meer reacties loskomen dan de vorige maal.

De heer Tjitte de Vries uit Rotterdam stuurde ons als aanvulling op het artikel van Arie Boezaard over het pand Kuil 32 in het december nummer van 1989 (11e jrg., nr. 4) enkele foto's en wat aanvullende informatie over de geschiedenis van het huis. Hoewel de kwaliteit van de foto's niet optimaal is, drukken we ze toch af, omdat ze enkele interessante bijzonderheden laten zien. Tjitte de Vries is de zoon van bakker Klaas de Vries, die ook in het artikel van Boezaard genoemd wordt als eigenaar en bewoner van het pand.

Kuil 34 en 32. Opname tussen 1903 en 1933

Kuil 32 eind dertiger jaren.

De Vries merkt bij de eerste foto op dat deze van voor 1937 moet zijn. Dat klopt, maar de periode waarin de foto is gemaakt, is nog wel nauwkeuriger af te grenzen. Op het origineel van deze reproductie is op het bordje links naast de deur te lezen, dat dit de bakkerij van Zwaan is. Dirk Zwaan was eigenaar van Kuil 32 van 1878 tot 1933. Op de foto is achter het huis een gebouwtje te zien. Dit is de bakkerij die volgens Boezaard in 1903 is gebouwd¹). Het pand ter linkerzijde werd in 1933 vervangen door een nieuw. De foto moet dus tussen 1903 en 1933 zijn gemaakt. Hij geeft dezelfde situatie weer als de opname die voorkomt in het artikel van Boezaard op blz. 110, die overigens per abuis gedateerd is op 1956. Wat de hier afgedrukte foto interessant maakt is de afbeelding van het linker buurhuis in zijn oude staat, de bakkerij en de achterzijde van de bebouwing van het West.

De tweede foto geeft de toestand van het huis weer na de restauratie van 1936. De grote bomen voor het huis zijn vervangen door nieuwe aanplant. De Vries vertelt, dat deze bomen in de hongerwinter van 1944-'45 zo ver waren uitgegroeid, dat ze konden dienen als brandstof voor de omwonenden. „De boom voor onze tuinmuur (die toen nog overeind stond, dacht ik) werd 's nachts door anderen weggehaald. Enkele nachten later zaagde mijn vader samen met een kennis de boom voor de Van den Bergs weg. Ik weet

nog, dat zij mopperden, dat de voorgangers niet die boom hadden gekozen. Nu moesten zij een eind sjouwen om de delen over de muur heen te krijgen... De bevriende helper kreeg de helft van de boom die in stukken werd opgehaald." Een stukje „petit histoire” uit de oorlogsjaren, dat in zoverre belangrijk is, dat het aantoont, dat de familie De Vries in tegenstelling tot wat men uit het verhaal van Boezaard zou kunnen opmaken, in 1944 nog in het huis woonde.

Foto 3 en 4 zijn wat minder belangrijk. Nr. 3 geeft de onmiddellijke omgeving van het huis aan in de zomer van 1937 en 4 is gemaakt in het voorjaar van 1938. De Vries op de arm van zijn vader.

1) Oud Hoorn, 11e jrg., nr. 4 (1989), blz. 109.

*Kuil 32, voorjaar 1938.
Tjitte op de arm van zijn vader.*

Kuil 32, zomer 1937. Nr. 34 heeft plaats gemaakt voor nieuwbouw.

Genoeg reacties over het Sopar-artikel in het vorige blad mocht ik ontvangen om er een vervolg aan te wijden.

Zo ontdekte de heer A. van Zoonen in een officiële feestgids voor het twintigjarig bestaan van de harmonie *Apollo* in 1924 de aanbeveling van F.J. Sopar van zijn „Café-Restaurant *De Nieuwe Witte Engel*”, Veemarkt 14-16. Ook in de feestgids van 1939 komt hij voor.

Heel wat Hoornse ingezetenen van een wat rijpere leeftijd herinneren zich dit adres. Het was de gelegenheid waar je heerlijk kon dansen. De heer Koos Groot denkt met genoegen terug aan die tijd. In de oorlog waren er ook the-dansants, waar musici die geen lid van de Kulturkamer waren geworden, nog een centje konden verdienen, bijv. Ab Witteboom van het Vara-dansorkest. Hier konden joodse musici aan de kost komen. Voor de jeugdige Hoornsen was de dansgelegenheid van Klaas Sopar een ideale gelegenheid om in contact te komen met het andere geslacht.

Mevrouw De Hart-Kuyn meldde nog dat de op hoge leeftijd nog getrouwde Frans van het Grote Oost, over wie ze in de vorige aflevering vertelde, geen Sopar was maar een Rooda.

Grote Oost 94.

De meest uitvoerige nieuwe informatie kreeg ik van de heren Piet Peetoom en Rick Singer. De laatste hoopt in een volgend kwartaalblad de complete Hoornse familiegeschiedenis van de familie Sopar te kunnen melden. Vanaf het eind van de achttiende eeuw tot circa 1945 hebben er ongeveer

vijftig vrouwen en mannen met de naam Sopar in Hoorn gewoond.

Ik laat eerst de heer Peetoom aan het woord:

Mijn moeder, Catharina Alida Peetoom-Sopar, was de laatste van de familie die in 1972 uit Hoorn naar een verzorgingsflat in Bussum vertrok. Mijn grootvader, de in 1856 geboren Jan Sopar, was kleermaker van beroep en gehuwd met Anna Margaretha Hommerson. Hij overleed in 1947 in Utrecht. Als kind kwam ik dikwijls in het bovenhuis Grote Oost 94rood waar zij woonden (zie foto1). Wij kleinkinderen waren altijd benieuwd waar de naam *Sopar* vandaan kwam, aangezien het een weinig voorkomende naam is. Het antwoord van opa was steevast: „Ketonkeberkion.” Hij wist nog wel dat er in het verre verleden een klokkenmaker in de familie had gezeten.

Na wat spuurwerk bij de gemeente Hoorn waar ik niet veel verder kwam, ben ik naar Haarlem gegaan om in de doopen huwelijksboeken van de Noorder- en Oosterkerk eens na te gaan hoe het nu in werkelijkheid in elkaar zat.

In een register vond ik de huwelijksakte van: „Jan Chopar, geboortig 5 Juni 1769 J.M. (jonge man) van Sonville in Frankrijk, doch laatst gewoond hebbende alhier met: Louisa Bulkjes J.D. (jonge dochter) van Hoorn gemunieerd (voorzien van) de egtelijke consent van haar moeder Selitje Roos, weduwe van A. Bulkjes.”

In het intekenboek 1782-1811 zien we dat de naam Chopar al is veranderd in Jan Schopar, geboortig van Sonville in Frankrijk. Jan en Louisa trouwden op 3 januari 1797.

Na verder zoeken blijkt Sonville thans te zijn: Sonvilier in de Jura in Zwitserland. In deze grensstreek wisselde de plaats nogal eens van nationaliteit. Naar later bleek bedoelde opa Sopar met „ketonkeberkion” het kanton Bern, waartoe Sonvilier vroeger behoorde. Uit Zwitserse bronnen blijkt dat op 5 juni 1769 werd geboren Abraham Louis Chopard, gedoopt in Saint Imier op 11 juli 1769. Jan Chopard overleed als Abraham Sopar op 21 september 1829 (register 201).

Uit het huwelijk werden geboren: Jan (16 augustus 1797), Andries (gedoopt op 25 juni 1797), Johannes (onder de naam Zopar) 18 november 1806 en Celitje van 21 februari 1809.

Zoals we in het kwartaalblad van december 1990 gelezen hebben, huwde Jan (de eerste geboren zoon) op 22 november 1818 met Aaltje Gerrits Kaan; hun kinderen waren: Gerit en Arian. Mijn grootvader Jan was weer de zoon van bovengenoemde Gerrit. Uit het huwelijk met Anna M. Hommerson werden negen kinderen geboren, zeven zonen en twee dochters. De naam Sopar is overigens nog niet uitgestorven. In Purmerend, Heerhugowaard, Terneuzen en Groningen wonen nog nazaten van de Sopars.

Wat de foto in het vorige kwartaalblad van Hotel Sopar betreft, kan ik het volgende meedelen: geheel rechts zit de vroegere dansleraar en zoon van de eigenaar K.T.M. Sopar. De andere twee zijn mij niet bekend.”

Vervolgens vindt u hierover de gegevens die Rick Singer bij elkaar heeft gezocht:

„De familie Hellingman noemt F.J. Sopar en de weduwe Sopar-Postma. Deze twee horen bij elkaar want Philippus Johannes Sopar is op 29 oktober 1909 getrouwd met Wytske Marijtje Postma. Philippus is de tweede zoon van de kleermaker Jan Sopar en Anna Margaretha Hommerson, wonende Grote Oost 91rood. Na het overlijden van Ph. Sopar is

Grote Oost 91

zijn weduwe hoogstwaarschijnlijk naar het ouderlijks huis verhuisd. De vader van Jan Sopar heette Gerrit, twee keer getrouwd geweest: met Wilhelmina de Jager en met Anna Baart; hij was de oudere en enige broer van Arian, de winkelier.

Bij mijn eigen opsomming van Arian en gezin wil ik nog het volgende opmerken: Arian en Gesina hadden geen drie maar vier dochters want op 17 januari 1870 werd Alida geboren en op 18 mei 1894 trouwde zij met Cornelis Jan Harenmaker, een goudsmid.

De derde dochter Alberdina is getrouwd met Evert Langereis, broodbaker op Gerritsland 26, later op Twee- en Drieboomlaan. De eerste dochter Alberdina is getrouwd met Evert Langereis, broodbakker in de Vijzelstraat. Hiermee spreek ik mevrouw T. de Hart-Kuyn tegen (zie vorige kwartaalblad) daar zij zich herinnert dat een zuster van Keetje Langereis met ene broodbakker Aris Brevé getrouwd was, terwijl deze was gehuwd met Thijsina Sopar. Wel is mogelijk dat mevrouw De Hart de oudste zoon bedoelt want deze heette ook Aris Brevé en was ook broodbakker. De broer van de dames Langereis is mogelijk Evert Langereis, die getrouwd is met Alberdina Sopar. Jan Sopar de kleermaker, wonend Grote Oost 91rood is met zijn vrouw Anna Hommerson op 29 januari vertrokken naar Utrecht (zie foto).

Ik wil nog ingaan op de twee laatste alinea's van het artikel in het vorige kwartaalblad. Het bevolkingsregister 1900-1921 vermeldt: Grote Oost 91: Cornelis Kind, melkslijter; Grote Oost 91rood Jan Sopar, kleermaker. Dit kan wel kloppen: ten eerste is het pand Grote Oost 91 groot genoeg om twee kleine bedrijven te herbergen. Ten tweede was Cornelis Kind getrouwd met Dieuwertje Woestenburg, mogelijk een nicht van Gesina Woestenburg, de vrouw van Arian Sopar, onze

winkelier.

Jan (of Frans) Sopar woonde op het Grote Oost 91rd. Philip(pus) Johannes woonde Veemarkt 14-16. De dames-weduwen zijn de weduwe Sopar-Langereis (tweede huwelijk van de kleermaker Jan?) en de weduwe Sopar-Postma (weduwe van Philippus).

In de bevolkingsregisters van 1860 t/m 1940 staan vermeldingen van familieleden Sopar die naar elders vertrokken zijn, bijv. Amsterdam, Utrecht, Leiden, Haarlem, Den Helder. Zelfs trouwt een meisje met een predikant te Hattem.

Over de „allereerste” Sopar wil ik het volgende alvast vertellen: Op 17 december 1796 staat in het huwelijksboek voor Commissarissen (een soort belastingambtenaar) ingetkend Jan Chopar. Het beroep van Jan is horloge- en klokkenmaker. In 1824 is blijkens een geboorteaangifte Jan 56 jaar en kan hij niet schrijven. Jan Sopar en zijn vrouw Louisa Bulkes krijgen zes kinderen en woonden in de Slijksteeg, wijk 3, nr. 60. Daar wijk 3, nr. 59 de Varkensmarkt (nu Dubbele Buurt) was (daar woonde zoon Jan, een koopman en barbier) moeten ze gewoond hebben op de hoek van de Slijksteeg en de Dubbele Buurt. Jan Sopar was waarschijnlijk zijn roepnaam, want in het bevolkingsregister van 1830 heet hij Abraham en bij de aangifte van zijn overlijden in 1849 Abram Louis. Hij sterft op tachtigjarige leeftijd in de Gravenstraat. Volgens de aangifte is hij geboren in „Swisserland in Sonvilliers”. Gezien zijn beroep is de Zwitserse afkomst heel aannemelijk.”

Lezers die nog meer Sopar-informatie kunnen leveren, wordt verzocht contact op te nemen met de redactie of J.M.

Hoorns weesmeisje over haar leven in de „Achterstraat”

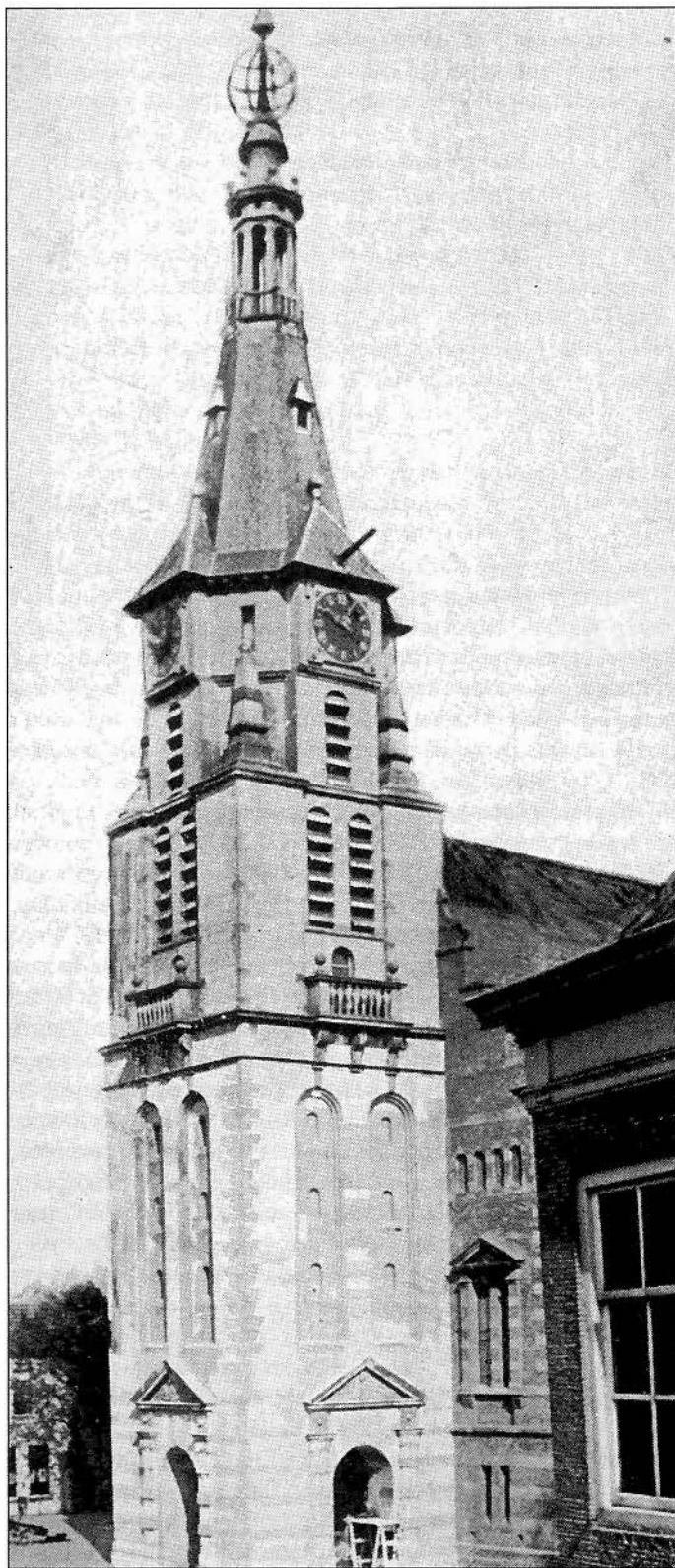
Zondag

's Morgens naar de kerk. Eerst in de 's zondagse plunje aantreden in de hal. De kleding werd gecontroleerd. Hier en daar werd nog wat aan je gefrunnikt. We stonden stijf van de spelden. Met de jongens ging het wat vlotter die hadden geen last van geprik. Ingetogen en netjes in de rij naar de kerk. Ook vader en moeder en de anderen, die inwonend waren. We troonden in het voorste gedeelte van de kerk. De meisjes zaten op stoelen, de jongens erachter op houten banken. Mijn plaats was naast moeder Bijlsma. Ik heb menig elleboogstoot van haar gehad, als ik in slaap viel. Ik bleek niet de enige die dat overkwam. Ik lette daarop. Ik zag het aan de dameshoeden. Aan het trillen van de hoedeveertjes had ik zo in de gaten wie er sliep. Van de preken begreep ik niet veel. Ik hoorde ze nauwelijks, ik was veel te veel afgeleid. Er was zoveel te zien. De deftige dames zaten vooraan o.a. een paar regentessen. De heren hadden een vaste plaats in het koor of op hoge banken. Van mijn plaats kon ik ze heel goed bekijken. Achterom kijken was strikt verboden. Dat was zeer ongepast. Ik wist wel, dat daar enigszins weggemoffeld in een achterafhoekje de oude mannen en vrouwtjes van het armhuis zaten. Of ze nu doof waren en niets van de preek konden horen, daar maakte niemand zich zorgen over. Als de kerk uitliep kwamen de oudjes het laatst. Ze hadden de plicht te wachten tot iedereen weg was. Ze kwamen echter trouw, want ze waren afhankelijk van de diakonie. Bovendien hoorden ze dankbaar te zijn daar te mogen zitten. Ik had zo'n medelijden met hen. Rang en standen in de kerk voor Gods oog. Onze oude dominee leerde ons wel anders. Omhoog kijken was ook zo mooi. Ik telde elke zondag opnieuw alle lampen. Fijn als er gezongen werd. Met steun van moeder kon ik wel meezingen. Toch was het moment van naar buiten gaan het mooist. Al die mensen bij elkaar. De meisjes van school groeten we en de afspraken voor 's middags werden dan met moeder gemaakt.

In de rij terug naar het weeshuis. Een kopje koffie met koek wachtte ons daar. De kinderen beneden de 13 jaar kregen dan een gezang of psalm om van buiten te leren. O, wat vond ik dat moeilijk. Ik kon me er niet op concentreren, ik kon het niet onthouden, en werd al zenuwachtig bij het idee dat ik het straks zou moeten opzeggen. Ik zat soms op de plee te repeteren. Dan kwam het spannende ogenblik. In de rij staan en één voor één opzeggen. Bij falen kreeg je nog een kans, was het dan niet goed, dan was het binnenblijven om het beter te doen.

Het is me meerdere malen overkomen en van verveling ging ik op bed liggen. Wat een ellendige zondag had je dan en ook nog de nare rijst met krenten.

Ik had gelukkig plekjes waar ik 's zondags altijd welkom was. Zoals bij oom en tante Dekker, de postbode. Bij mijn grootmoeder toen die nog leefde. Ook bij oom Reitze van der Woude(n) en tante Mien.¹⁴ Die woonden in de „Hoofd Toren”.

1908. De kerkgang iedere zondag. Zicht op de ingang v.d. Grote Kerk vanuit de Kerkstraat.

We vonden het daar zo gezellig. Zij huisden daar in die hoe-kige vertrekken met II kinderen. Een van beiden had 6 kinderen en de ander had er nog eens 5 meegebracht uit een ander huwelijk. Wij konden er nog best bij. Kregen 's zondags een koekje en een paar centen bij het vertrek. Mijn vaste plaats was op een houten dekenkist. Ik mocht er naar hartelust met mijn hielen tegen trommelen. Zo iets was in het weeshuis taboe. Daar moest je netjes rechtop zitten en liefst nog roerloos ook. Ik vraag me nu af, hoe dit gezin leefde. Mijn oom verrichtte wat karweitjes in de haven. Hij ging bijv. in een roeibootje, dat was dan in de schemer, langs de havenlichten om ze een voor een aan te steken. Overdag weer om ze schoon te maken en met olie bij te vullen. Toen ik ouder was, mocht ik tot 8 uur wegblijven. Ik at dan wel eens bij een vriendinnetje. En als ik dan ook een dubbel-tje van mijn familie had los gebedeld, huurde we met een paar meisjes een fiets. We wandelden met die fiets naar een plekje buiten de stad, want fietsen was voor meisjes niet je dat, daar hielden we elkaar op de fiets en hadden grote pret. In de ogen van het weeshuis moet dit zeer onfatsoenlijk zijn geweest. Gelukkig is het niet uitgelekt. Ik leerde fietsen.

De Pretjes

Het was natuurlijk niet allemaal kommer en kwel. We voeren met elkaar in hetzelfde schuitje en dat was een wezenlijke steun. De kinderen die nog naar school gingen mochten bijv. eens in de week naar gymnastiek. Het was leuk maar had niet veel om hakken. We deden oefeningen in onze zware weeshuiskleding. Alleen je schoenen kwamen netjes in de rij aan de kant te staan. Meestal deden we kringspelletjes. Naar zangles mochten we ook. Binnen het weeshuis was een zangkoor gevormd. We studeerden liedjes in voor bepaalde feestdagen. Het hoogtepunt was het kerstfeest. Op de vergadering van de regentessen zongen we ook wel eens en op St. Nicolaasavond voerden een paar kinderen een zangspelletje op.

Het was een gewoonte dat het weeshuis een bloemenhulde bracht aan een jarige regentes. Mijn zus Catrien en ik konden wel leuk samen zingen. Daar er bij het overreiken van de bloemen een versje werd opgezegd of een liedje werd gezongen, hadden wij beiden de eer om dat in de laatste categorie te mogen doen. We togen dan op zijn 's zondags op pad, een grote bloemenmand tussen ons in. Ik vond het ake-lig. Ik durfde niet zo goed op te treden. Catrien was veel korter en dus een hele steun. Succes was verzekerd, want de visite vond ons keurige weesmeisjes en zo netjes opgevoed. Ik wilde mijn tong wel eens uitsteken naar die opgeprikte huichelende dames. De tractatie was echter de moeite waard en het duurde niet zo lang. Ze wilden ons ook wel weer kwijt.

Een keer heb ik pertinent geweigerd mee te gaan. Ik werd toen voor de gelegenheid voor het eerst in lange rokken gekleed. Ik durfde er echt niet mee over straat. Ik durfde het toen wel uit te leggen. Toch was het strafkamertje mijn deel. Daar kon ik de zaak eens goed overdenken.

Paardenmarkt en kermis

De kermis, het mooiste feest van het jaar. We leefden helemaal mee met de opbouw van de tenten en kramen. Het begon geloof ik met de grote paardenmarkt in Hoorn. De stad maakte zich dan op voor een groot feest en de ontvangst van al die boeren met hun paarden. De schaarse uurtjes dat we vrij hadden, wandelden we op straat. Angstvallig vermeden

we de kroegen. Op gewone dagen was het al eng om een luidruchtig café te moeten passeren. Op zulke dagen vloede de sterke drank rijkelijk en menig zatlap had wel zin in zo'n prontig weesmeisje.

In die week gingen we natuurlijk de familie langs voor wat extra kermiscenten. Een zuurstokje was voor ons altijd nog wel te bemachtigen. Ik spaarde nog even verder. Ik wilde graag een nogablok, want daar zat zo'n lief aapje opgeprik. Ik bewaarde dat speeltje het hele jaar in mijn zak.

Eén middag togen we allemaal in de 's zondagse plunje naar de poffertjeskraam. Onze komst werd van te voren aangekondigd en dus kregen we allemaal plaats in van die knusse hokjes met geruite kleedjes op de tafel. Wat genoten we daarvan. Al de vrolijke mensen, de geur van de poffertjes en de verlichting. Ik bewonderde de bakker die met snelle bewegingen van zijn vork honderden poffertjes kon keren. We kregen porties met extra suiker en een klont smeltende boter. Op tafel stond nog een bus strooisuiker, daar mocht je nog eens mee strooien. We dronken er een glas limonade bij. Wanneer er toevallig een Hoornse notabel met vrouw en kinderen aanwezig was, dan leverde dat wel een extra portie op voor het hele weeshuis. Overdag mochten we langs de kramen lopen, die in de straten opgesteld waren. Niet echt zonder geleide over de kermis.

Dat gebeurde op woensdagavond. De „deftige” avond. Wat was dat feestelijk met de orgelmuziek, de verlichte kramen en de vrolijke burgers, allen op zijn 's zondags. De tent met de stoomcarrousel gingen we met ontzag binnen. Allemaal tegelijk gingen we dan draaien. De jongens fier te paard, de meisjes in een schommelend of rustig ronddraaiend bakje. De laatste rit konden de meisjes ook wel op een paard als ze dat durfden. Het was niet zo als het hoorde maar er werd een oogje dicht geknepen. Nou, ik durfde best. De cakewalk was iets voor de jongens alleen. Stel je voor, dat er een tip van je rok opwaaide. We genoten mee met hun stoere capriolen. De zweefmolen was griezelig. Toch met zijn allen erin. De oudere meisjes moesten wel eens een zwieper ondergaan van de mannen van het spul. Wat een hilariteit.

Samen met de jongens in de schommels. Het duurde even voordat we over de schuitjes verdeeld waren. Wij wilden de sterke knapen in onze boot. Zij wilden de slankste meisjes. Het ging er immers om welke ploeg het hoogste kon opduwen. Liefst tot aan het baldakijn, dat als hemel diende. Tikje je dat aan, dan was het uit met de pret, want dan zette de spullebaas de rem erop. Zelf hadden we nog wat geld bewaard voor de tent met de dikke dame of de waarzegster. De jongens mochten graag schieten of ballen gooien. Een prijs droegen ze trots op de borst. We hadden plezier. Toch werden we zo nu en dan op ons gedrag gewezen. Vooral niet te dol dat hoorde niet, er werd immers op ons gelet. Tot slot aten we wafels of olieballen. Voor ons doen waren we laat in bed. Daar babbelden we stilletjes na over de pret.

Er was ook nog, ik meen in het voorjaar, een zgn. lapjesmarkt. Alleen allerhande stoffen. Voor ons meisjes natuurlijk bijzonder leuk. We duwden Annetje in haar wagen langs de kramen. We telden onze centen telkens weer. Eindelijk kon ze dan een paar staaltjes van al die kleurige pracht kopen. Ze maakte er kleine speldenkussentjes van en die gaf ze ons op onze verjaardag.

Van het St. Nicolaasfeest werd ook veel werk gemaakt. De regentessen kwamen bij de organisatie ervan in actie. Ieder mocht een briefje inleveren met een wens erop. Onze wens bleven bescheiden. Een boek, een paar schaatsen, tekeningerei of ballen, springtouw en poppen. Grotere meisjes kregen briefpapier, zakdoekjes, een borduurwerkje of zaken die ze konden gebruiken als ze het weeshuis zouden verla-

Het inluiden van de kermis in 1906. Kinderen delen krijtstrepen uit. Weeskinderen mochten aan dit spel niet meedoen.

ten. Dagen tevoren liepen we langs de bescheiden winkel-etelages, om toch maar goed te weten, wat je het allerliefste wilde hebben. Een St. Nicolaasfeest is me mijn hele leven bijgebleven. Mijn liefste wens bleef een popje. Het stond in een kleine etalage te pronken. Ze had een blauw zijden jurkje aan, een dito mutsje op echte krullen. Ook nog zwarte lakschoentjes. Er stonden ook veel grotere exemplaren, die zou ik toch nooit krijgen, dat gaf niet, als ik dat ene maar kreeg. Ze was zo lief en zou dan voor mij alleen zijn. Onze wensen werden meestal vervuld. Dus ik was overtuigd dat ze van mij zou worden. Ik ging vaak kijken of ze er nog stond.

Het was zo ver, vroeg in de avond kwamen een paar regentessen. We begonnen met wat te zingen. De chocolademelk met speculaas was rondgedeeld. Daarna wachten op de „Goed Heiligman”. Piet kondigde zijn aankomst aan door binnen te komen met een hele grote mand. Daar zaten onze verrassingen in. Eerst moesten we echter gedwee de preken van de Sint aanhoren. Weinig goeds, veel lelijks was over ons in zijn boek gekomen. We traden om beurt voor zijn stoel aan, om de vermaningen aan te horen. Ik kreeg altijd standjes over mijn kieskeurig eten. Ik moest eens leren dankbaar te zijn voor alles wat mij werd geboden.

We zongen daarna, terwijl Sint door vader werd weggeleid. Nu kwam dan eindelijk het moment van de pakjes. Het was spannend. Enkelen hadden hun wens al op schoot. Zou ik straks een popje mogen vasthouden? Ik kwam aan de beurt. Een vierkant plat pakje. Na het openen zat ik als versteend op mijn stoel. Op mijn schoot het geopende pakje met daarin de boterham die ik 's ochtends niet had opgegeten. Ik moet de verdere avond stilletjes op mijn stoel hebben gezeten. Alles ging aan mij voorbij. Het was ook geen grapje geweest. Er kwam geen presentje en ook geen troostend woord. De teleurstelling was zo groot, dat ik niet eens kon huilen. Mis-

schien had iemand dan nog wat gevoel getoond. Later stilletjes in bed kwam het verdriet los. Ik riep zachtjes mama, mama. Ik geloofde, dat ze me daar in de hemel wel zou horen en mij kon helpen. Ik putte er mijn troost uit en viel tenslotte toch in slaap. Er is nooit door iemand een woord over gerept, men begreep niet wat men mij had aangedaan. Als ik er nu aan terugdenk voel ik nog het verdriet. Mijn hele leven heb ik er vaak aan terug moeten denken.

Schaatsen

Dat was ook een feest. In mijn herinnering ben ik 's winters veel ziek geweest. Keelpijn was mijn kwaal. Ik liep dan een paar dagen met een natte doek om mijn hals. Het huismiddel, gorgelen met zout water werd mij dan opgedrongen. Wordt het heel erg, dan kwam de dokter en stipte dan zgn. de huid aan. Ik zal wel last van mijn amandelen hebben gehad. Daardoor kon ik het eten ook zo slecht door mijn keel krijgen. Hoesten heb ik ook veel gedaan. Er werd iemand naar de apotheek gestuurd voor een fles hoestdrank.

Was ik niet ziek dan kon ik fijn mee naar de ijsbaan. Ik stuntele altijd maar wat op oude schaatsen. Dat hinderde niet, de anderen trokken me wel mee en we maakten veel plezier. Een kop chocolademelk aan een kraam kon er ook nog wel af. Thuis wachtte de snert. O, wat had ik vaak een koude voeten in mijn te nauwe schoenen. Toch overheerste de pret, al het andere vergaten we.

Bij een strenge winter bevroor de Zuiderzee. Er werd dan gereden op de „Hoornse Hop”. Dat leek zo feestelijk met veel kramen en vlaggen. Groot en klein, oud en jong vermaakte zich daar. Zomaar in zijn dagelijkse plunje. De ijsmuts was uit de motteballen gehaald. Een paar kranten onder de trui tegen de felle wind en men reed weg. De schippers en de boerejongens traptten de klompen uit en bonden de schaat-

sen onder de kousevoeten. Wij hadden een extra omslagdoek om en een gebreid kapje met banden onder de kin vastgebonden. Het was wel koud, je moest goed in beweging blijven. Jonge mensen zochten contact en vormden lange slierten aan een stok. Onze jongens droegen ook zo'n stok mee. Wij in groepjes er achteraan. Bij de bochten was het, voor de laatste in de rij, zaak stevig op de schaats te blijven staan. We leefden ons eens echt uit.

Duurde de winter lang, dan verschenen de boeren met hun arren op het ijs. En na enkele dagen volgde het hardrijden met paard en ar. O, wat ging dat hard en wat fleurig met pluimen en rinkelende bellen.

Die ijzige kou mocht echter niet al te lang duren. Er sloop armoe binnen Hoorn. De schippers konden immers niet uitvaren. Er werd ook geen vis aangevoerd. Er kwam dan gebrek aan geld voor brandstof. Het water in de regentonnen bevroor en reserves raakten op. Het schaatsen bleef. Men bezocht familie in de omgeving op de schaats. De wedstrijden voor mannen en ook voor vrouwen bleven interessant. Kinderen kwamen aan de beurt. Paren voor hardrijden maar ook voor „schoon”rijden. Het meedoen was niet louter plezier. Het was soms noodzaak een prijs te bemachtigen. Ze waren aantrekkelijk. Grote boerenworsten of een zijde spek. En geloof maar dat daar om gestreden werd. De mannen startten in hun lange onderbroeken. De vrouwen sloegen de zware rok over het hoofd of deden de bovenrok uit en reden in de onderrok.

In zo'n lange winter was er echte armoe en honger in de stad. Ik vond het vreselijk als ik kinderen in lange rijen zag staan, een pan of een emmer in de hand. Ze haalden zo hun portie van de gaarkeuken op. Ik heb veel nare dingen moeten doen, maar dat gelukkig niet. Er bleef voor ons altijd genoeg, ondanks vorst en schaarste. Het weeshuis had een boerderij achter de hand. Er moet in die tijd ook een bemande kazerne in Hoorn zijn geweest. Ik herinner me de parades met muziek. Heel Hoorn liep uit om dit mee te maken. Ook wij. Een prachtig, kleurig gezicht. Al die uniformen en glimmende muziekinstrumenten. Als de grote trom voorbij kwam, dreunde de slagen door je lichaam. Meelopen met de muziek gold als niet netjes, dus voor ons verboden. We liepen gauw een ommetje om de stoet elders weer op te vangen. Een spannend gevoel gaf dat. Hollen op straat was ook al niet gepast voor meisjes. We holden niet, maar haastten ons wel. We voelden dat er op ons werd gelet van achter de ramen van de deftige herenhuizen.

Kerstfeest

bleef voor ons een kerkelijk gebeuren. We togen dus extra naar de kerk. Er heerste warmte en gezelligheid met al die kaarsen en het koor met kerstliederen.

Oudejaarsavond

werd feestelijk ingeluid met theevisite van enkele regentesen. Zij kwamen vroeg in de avond. De oudere meisjes hadden het zilveren servies al klaargezet en in de zilveren schaal lagen de door ons gehaalde koekjes. Nu mochten we er van mee eten bij de chocolademelk. Ons koortje zong en we hoorden gelaten een toespraakje aan van de oudste van de statige dames. We gingen helemaal niet naar buiten, dat was beslist niet vertrouwd.

We deden spelletjes, wel gezellig. Hoewel ik niet tegen de groteren op kon en meestal verloor. Inwendig was ik dan kwaad op mezelf. Op een gegeven ogenblik trok de geur van oliebollen door het huis. We kregen ze zo knapperig vers uit de olie en mochten er flink suiker over strooien.

De volgende morgen stapten we naar onze familie om „ge-

lukkig nieuwjaar” te wensen. Het leverde ons hier en daar een paar centen op. 's Middags werden we in groepjes op pad gestuurd om bij de regenten en de regentesen „gelukkig nieuwjaar” te wensen. Dat leverde een koekje op.

De laatste jaren

De schooltijd verliep kalm en wel prettig. Je kwam elke dag een paar uur buiten het weeshuis, leerde andere meisjes kennen en maakte een paar vriendinnetjes. Wanneer je de laatste klas afgemaakt had kon je nog wel een jaar op school blijven voor wat meer voortgezet onderwijs. Ik bleek goed genoeg om ook te mogen blijven. We zaten toen met 4 meisjes achter in de klas en kregen daar ons werk op. De bedoeling was nu, dat je na dat jaar op de normaalschool zou worden geplaatst. Ik kwam toen op de leeftijd, dat ik in lange rokken werd gekleed. En mijn haar werd dan opgestoken. Ik vond dat afschuwelijk en schaamde me ervoor. Ik was zo bang dat ik daar geplaagd zou worden. Ik durfde die opleiding daardoor niet aan. Aan niemand kon ik dat uitleggen en ik weigerde pertinent. Mijn motief was dat ik het toch niet zou kunnen. Ze konden me niet overhalen. Dan maar helemaal niets als hard werken in de huishouding. Wat kon ik anders. Ik legde me er bij neer. Onnozel natuurlijk. Ik wist best dat ik met 18 jaar uit het weeshuis zou moeten. Er werd wel een baan voor me gezocht. In mijn geval zou dat dienstbodewerk worden. Altijd je voeten onder een andermans tafel. Ik wilde er niet aan denken.

In die tijd kregen we een nieuwe kinder- en naaimoeder. Zij kwam uit Amsterdam en was jong. Onder het naaien kwam er een band tussen ons.¹⁵ Ze begreep me. En na veel praten lukte het haar mij op een avondschool te plaatsen. Het bleek een jongensschool.

We kregen heel veel tekenen. Dat lag me goed. Ik ging er met plezier heen en kreeg interesse voor allerhande zaken. Na een jaar haalden ze me er weer af. Ik was het enige meisje gebleven.

Toen handwerkles.

Opleiding voor de akte „nuttige handwerken”. En nuttig was het. Met de hand stukjes inzetten in allerlei katoenen stofjes met ingewikkelde patronen. Na het werk moest de stof onzichtbaar hersteld zijn. Ook veel breien en mazen en heel fijn linnen stopwerk. Grove kledingstukken maken. Veel helemaal handgenaaid. Later kruissteken, merklappen en borduursteken. Dat lag me goed. Liefst maakte ik mijn eigen ontwerpen, maar dat kwam maar zelden aan bod. Ik haalde mijn acte en mocht toen assisteren op de Fröbelschool. Dan kon ik misschien nog kleuterleidster worden. Het liep toch weer anders af.

Vader Bijlsma had 25 dienstjaren. Hij vertrok. Dat bleek heel jammer. Hij was degene die ook de meisjes stimuleerde toch wat te leren. Iets meer dan alleen maar huishoudelijk werk. Catrien mocht naar een naai-atelier. Twee andere meisjes naar een huishoudschool in Alkmaar voor een speciaal diploma. Onze kleding zat ons erg dwars. We voelden ons ergens anders een buitenbeentje, niet zo gauw geaccepteerd door de andere leerlingen.

Er was een nieuw echtpaar gekomen. Waarschijnlijk uit West-Friesland. Moeder droeg een Westfriese kap. Ze moest elke ochtend een paar mutsen opzetten. Het wassen en strijken ervan gaf ons extra werk. Hoe ze zo'n echtpaar konden aannemen is me nog een raadsel. Vader bleek een „vies” mannetje. We waren onnozele wichten en hadden dat niet meteen in de gaten.

Toen ik 15 jaar was en Hein, Aaf en Catrien weg waren, was mijn taak het mede verzorgen van mijn zus Annetje. Zij had

tbc en was er de laatste tijd niet beter op geworden. Moeder Bijlsma verzorgde haar liefderijk. Annetje miste haar heel erg. Ook miste ze haar broer Hein, die geregeld met haar be- moeide en haar wel in haar wagen uit wandelen nam. Dat wandelen werd nu ook mijn taak. Ik vond het niet prettig. Ging liever alleen op stap. Annetje werd in haar verdriet wat dwars en zo nu en dan knap bazig.

Ze wilde bijv. niet door de nieuwe moeder worden gewas- sen. Ze konden haar alleen de baas door haar te dreigen, dat ze dan maar naar het gasthuis moest, daar zouden ze haar wel anders behandelen. Arme Annetje. Het werd nu mijn taak het haar wat naar de zin te maken. Ik hielp haar met de dagelijkse dingen. We lazen samen de enkele boeken die we in handen konden krijgen. Ze handwerkte met veel ple- zier en samen maakten we onze eigen ontwerpen. Bij de fa- milie trachtte ik daarvoor wat lapjes, borduurgaren, lintjes en knoopjes bij elkaar te scharrelen en met veel geduld rang- schikte Annetje het tot een aardig geheel.

Toen ze zieker werd kwam ik op haar kamertje te slapen. Er brandde daar de hele dag een kachel. Vader zorgde daar- voor. Voor hij 's avonds naar bed ging moest hij nodig nog even naar de kachel kijken. Op een avond greep hij de kans en dacht mij even te zullen pakken. Ik was daar natuurlijk niet van gediend. Hij zo sterk als een beer begon me te be- tasten. Ik had al eens flink van me af geschopt maar dat vond hij amusant. Nu kwam Annetje moeizaam uit bed en in actie. Ze sloeg hem in zijn gezicht en gaf te kennen dat

we samen het hele weeshuis bij elkaar zouden schreeuwen. Daar had hij niet van terug. Ik vertelde dit avontuur natuur- lijk aan de meisjes. We waren nu gewaarschuwd. Toch was vader zo brutaal om iedere avond naar de kachel te komen kijken. Hij werd dan luidkeels door mijn zus weggestuurd. Voor het oog van zijn vrouw moest hij zijn taak blijven ver- vullen. Vandaar.

Dit duurde een jaar. Toen is Annetje overleden. Gelukkig voor haar. Het pleit echter wel voor de zorg in het weeshuis, dat ze het zo lang heeft uitgehouden. Nu verhuisde ik weer naar de anderen. Er waren nog drie meisjes overgebleven. De grote slaapzaal was gesloten. We sliepen nu een kleinere kamer, tegenover die van vader en moeder.

Noten

- 14) Oom Reitse van der Woude(n) (1849-1918) was sluiswachter en assistent-havenmeester. Hij woonde met zijn tweede vrouw en vele kinderen en stiefkinderen inderdaad in de Hoofdtoren (adres toen: Hoofd 4). „Tante Mien” was Maria Geertruida van Eijndt.
- 15) De nieuwe kindermoeder (p. 25) kan zijn:
  - Albertina Post, geboren 1875 Leimuiden, in december 1904 uit Amsterdam gekomen en daarheen vertrokken in mei 1905;
  - Helena Louise Stap, geboren 1877 te Amsterdam, in augus- tus 1905 uit Amsterdam gekomen, in februari 1908 vertrok- ken naar Hilversum.

INDEX 1990

Vereniging

J.M. Baltus. Bestuursmededelingen	blz.: 3, 40, 67, 99
J.M. Baltus. Herma van den Berg, erelid	
vereniging Oud Hoorn	100
A. de Graaf. De rondwandelingen 1990	90
W.L. v.d. Waal. Jaarcijfers Ver., Oud Hoorn' 1989-1990	12
A.G.F. van Weel. Jaarverslag Ver. Oud Hoorn 1989	8
A.G.F. van Weel. Verslag najaarsledenvergadering 25-11-1989	14
A.G.F. van Weel. Verslag buitengewone ledenvergadering 30-1-1990	16
A.G.F. van Weel. Verslag van de voorjaarsleden- vergadering 8-5-1990	77
A.G.F. van Weel. Prijsvraag ontwerp logo Oud Hoorn	58, 121

Algemeen

A. de Graaf. Activiteiten Kerkmeyer-de Regtstichting 1990	113
Van de lezers. Ingezonden brieven	28, 40, 92, 128
Maak kennis met de historische vereniging Holland	58
Cursus TELEAC: Steden des tijds. Historische stadstypen	76
Stichting Nederlandse Kaap Hoornvaders	78
Stichting Vrienden van het Westfries museum. Oproep	114
Stichting Wandelen door de tijd	87
Stichting Welzijn Ouderen. Senioren wandelen door Hoorn	127
Tentoonstelling Westfries museum: De boedel van de bakker	121

Stadsbeeld

J.M. Baltus. Stadsbeeld. Restauraties, wijzigingen, verval	5, 53, 88, 102
J.M. Baltus. Kent u Hoorn ook zo?	3, 56, 84, 106

Stadsgeschiedenis

J.M. Baltus. Van heidense offerplaats tot parkeerterrein	
De historie van het gebied Scharloo tot Vale Hen	68
J.M. Baltus. Wie was A. Sopar?	108
A. Boezaard. Gravenstraat 15 en 17	18
A. Boezaard. Nieuwstraat 21	35
N. Hauwert. Maurits in Hoorn	39
O. Havermans. Hoornse fotografen nr. 5	90
L. Hoogeveen. Coenfeesten en Verkeersweek 1937	47
L. Hoogeveen. Het hertenkamp in het Julianapark	91
L. Hoogeveen. De architect T.C. van der Sterre te Hoorn	80
R. de Knegt. Rebellion in Hoorn in 1825	45
H.W. Saaltink. Men vraagt ons (over oude groepsfoto's)	26, 42, 82, 115
H.W. Saaltink. Monumentjes uit het verleden	105
H.A.M. Stumpel. De Koepoort te Hoorn 1508-1871	30
J. Vermande. Herinneringen van Vermande	51, 92, 126
A. v.d. Woude(n). Hoorns weesmeisje over haar leven in de 'Achterstraat'	59, 94, 119
G. v.d. Zel. Handel en wandel in en om de Italiaanse Zeedijk	48
G. v.d. Zel. Nakaarten handel en wandel in en om de It. Zeedijk	24
G. v.d. Zel. De oude prentbriefkaarten van boekhandel Bakker	122
A. van Zoonen. Het Park	109

Recensies

H.W. Saaltink. Noordhollandse schutters in de Belgische opstand van 1830. Auteur: Th.W. Polet e.a.	86
--	----